№ 294 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזשער טאָגעבלאַט

| רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 10057, פון אַדמיניסטראַציע 10047. | דאָנערשטאַג, י"ז כסלו תר"צ. | 19 grudnia 1929 r. | 22־טער יאָהרגאַנג. |

אין סיים נעכטען אײַנגעטרעטען א בערוהיגונג

נײַער קאָמוניסטישער דעפּוטאַט דעביוטירט מיט א שאַרפע רעדע, פאַר וועלכער דער מאַרשאַלעק נעמט בײַ איהם אָפּ דאָס וואָרט

וואַרשעווער וואָיעוואָדע קאַנדידאַט אויפ'ן אַמט אלס פּרעמיער

מאָרגען ווערט ערוואַרט זאָל דער רעגירונגס־קריזיס ליקווידירט ווערען

די נעכטיגע סיים־זיצונג

וואַרשא, 1. (מעל.)

נאָך די שטורמישע טעג איז הײַנט אין סיים געווען א גרויסע בערוהיגונג. דער אויסנאַהמס צושטאַנד איז אַראָפּ־גענומען געוואָרען און עס האָט זיך בכלל געפיהלט א ענטשפּאַנונג.

פאַר'ן אָנהויב פון דער זיצונג האָט רעפּוט. קושיזשאַנאָווסקי (ב.ב.) אונטער־האַנדעלט מיט'ן סיים־מאַרשאַלעק וועגען א רײַהע געזעץ־פּראָיעקטען און עס איז אָפּגעמאַכט געוואָרען זיי צו שיקען אין די ענטשפּרעכענדע קאָמיסיעס.

אויך רעפּוט. קאַשטשאַלקאָווסקי האָט אונטערהאַנדעלט מיט'ן צענטראָלעוו וועגען א רײַהע ענינים.

1 אזייגער עפענט מאַרשאַלעק דאַשינ־סקי די זיצונג פון סיים און מעלדעט אז ער האָט בעקומען א אָפיציעלען בריף וועגען דער דימיסיע פון שווימאַל־סקי'ס רעגירונג.

ווײַטער מעלדעט דער סיים, אז אין דער נאָוועלע צום דעקרעט פון מלוכה־פּרעזידענט וועגען די גערובמען, וואָס דער סיים האָט אָנגענומען דעם 4. מערץ איז דורכ'ן סענאַט אין טערמין נישט אַרײַנגעטראָגען געוואָרען קײַן שום ענ־דערונגען. שיקט ער דערײַבער זי אָפּ צום מיניסטעראָרען־ראַט, מיט'ן צוועק צו פאַרעפענטליכען אין „דזשיענניק אוסטאַוו."

ווײַטער מעלדעט דער סיים־מאַרשאַ־לעק וועגען די געפּסל'טע וואַהלען אין סאַנדאָמיערער קרײַז און וועגען די נײַע דעפּוטאַטען אין סיים, צוו. אַנד. ד"ר וואָלף אויפ'ן אָרט פון ד"ר רײַך.

דער געזעץ־פּראָיעקט וועגען שטאַטישע און דאָרפישע שטײַערן פון אומבע־וועגליכע גיטער איז דורכ'ן סיים אָפּ־געשיקט געוואָרען אין דער קאָמיסיע.

דאַן איז דער סיים צוגעטרעטען צו דער ערשטער לעזונג פון פאַרשלאַג וועגען ענדערען די רעגולאַמין פון סיים, וואָס עס האָט אַרײַנגעטראָגען דער צענטראָלעוו.

אין דער פראַגע האָט גענומען א וואָרט דער נײַער קאָמוניסטישער דע־פּוטאַט זשאַרסקי און פּראָטעסטירט גע־גען פאַרשלאַג זאָגענדיג, אז ער בע־עולה'ט די רעוואָלוציאָנערע פאַרטרע־טערשאַפט.

רעפּוט. בוטשינסקי (ב.ב.) שרײַט אוים: ווי אזוי האָט דער סיים־מאַרשאַ־לעק ערטײַלט דאָס וואָרט א פאַרשטע־הער פון א פרעמדער מלוכה?

רעפּוט. זשאַרסקי: מיר וועלען שטי־מען געגען דעם שווינדעל, וואָס ווערט בעגאַנגען דורכ'ן פּאַקט, וואָס איז גע־שלאָסען געוואָרען אויפ'ן שלאָס. מאַר־שאַלעק דאַשינסקי רופט איהם 3 מאָל צו אָרדנונג און נעמט צו בײַ איהם צום סוף אָפּ דאָס וואָרט.

צום סוף ווערט אויך דער פאַרשלאַג אָפּגעשיקט אין דער קאָמיסיע.

מען טרעט צו בעהאַנדלען דעם פאַר־שלאַג וועגען א קאָמיסיע אויסצופאָר־שען די געשעהענישען פון 31 אָקטאָבער.

רעפּוט. פּאַראַסקי (פּ.פּ.) רעדעט פאַר דער דרינגליכקײט פון פאַרשלאַג. דער פּאַקט, וואָס אין דער סיים־האַלע זענען געקומען אָפיצירען אָפּגעבען כבוד זייער פיהרער, איז א גאַנץ נאַטירליכער, אָבער דער ראַזזינער פּאַקט איז דורכ'ן פאַרזיצער פון סיים אויסגענוצט געוואָרען אלס מאַניפעסטאַציע נישט צו עפענען דעם סיים.

מאַרשאַל דאַשינסקי: איך מוז פעסט־שטעלען, אז אײַער מורא וועגען מײַן פּאַרטײַאישקײט, איז לחלוטין נישט אויפ'ן אָרט.

רעפּוט. פּראַגער: דאָס אויפדעקען דעם אמת געהער צו אַלעמען. דער קלוב פ. פּ. ס. וועט טון אַלץ כדי צו דע־מאַסקירען דעם אומאײַנגענעבענעם אַמער מאַט (פּראָטעסטען אויף די בענק פון ב.ב.)

אין דער אָפּשטימונג איז די דרינג־ליכקײט פון פאַרשלאַג אײַנשטימיג אָנ־גענומען געוואָרען. עס איז נאָך אָנגע־נומען געוואָרען, רעפּוט. פּראַגער'ס פאַר־שלאַג דעם ענין איבערצושיקען אין דער רעגולאַמין־קאָמיסיע.

דערויף זענען נאָך בעטראַכט געוואָרען א רײַהע פאַרשלאַגען, צווישען אַנד. פון די ענדעקעס צו ענדערען דעם פּונקט 25 פון דער קאָנסטיטוציע אין דעם זין, אז בעת די בודזשעט סעסיע ווערט אָפּגע־לעגט, זאָל זי שפּעטער פאַרלענגערט ווערען אויף דער זעלבער צײַט, וואָס זי איז אָפּגעלעגט געוואָרען.

די נאָכסטע סיים־זיצונג איז בע־שטימט געוואָרען אויף שבת 11 פריה.

Oryginalne opakowania z czerwoną banderolą i znakiem „BAYER" w kształcie krzyża są do nabycia we wszystkich aptekach

קאָנפערענץ פון מלוכה־פּרעזידענט מיט מאַרשאַל פּילסודסקי

וואַרשא, 1. (מעל.)

דער מלוכה־פּרעזידענט האָט נעכטען אָפּגעהאַלטען א קאָנפערענץ מיט'ן מאַר־שאַל פּילסודסקי און אַרמעע אינספּעק־טאָריאַט.

וואַרשאַווער וואָיעוואָדע זאָל ווערן פּרעמיער

וואַרשא, 1. (מעל.)

דינסטאַג איז רעפּוט. קאַשטשאַלקאָווסקי אָפּגעפלויגען קײַן לעמבערג צו פּועלן בײַ פּראָפעסאָר באַרטעל צו קומען קײַן וואַרשא. פּראָפ. באַרטעל האָט זיך אָבער דערפון אָפּגעזאָגט. די פּילקאָווניקעס האָבען דערײַבער קאַשטשאַלקאָווסקי'ן גענומען מאַכען פאַרוואורף פאַר זײַנע אומ־טערהאַנדלונגען אויף אײַגענער האַנד. זיי גלויבען, אז זײַער צײַט איז נאָך נישט פאַרבײַ און אויפ'ן אָרט פון שווימאַלסקי קען נאָך קומען פּריסטאָר צו צאַר.

אין די פּאָליטישע קרײַזען רעדט מען ווײַטער וועגען קאַנדידאַטען אויפ'ן אַמט פון פּרעמיער. צוו. אַנד. ווערט אויך אָנ־גערופען דער נאָמען פון וואַרשאַווער וואָיעוואָדע טוואַרדאָ. סוף כל סוף רעכ־נעט מען, אז עס וועט בעשטימט ווע־רען דער קאַנדידאַט, וואָס פּילסודסקי וועט הײַסען, און אז פרײַטאָג זאָל דער רעגירונגס־קריזיס פאַרענדיגט ווערען. ווײַל דער מלוכה־פּרעזידענט האַלט בײַ אָפּפאָהרען קײַן ספּאַלא אויף די חגאות.

פאַמיליע פון ד"ר רײַך פאָהרט אָפּ קײַן ארץ־ישראל.

לעמבערג, 18. (מעל.)

די פאַמיליע פון ד"ר רײַך האָט ליק־ווידירט אַלע געשעפטען און פאָהרט בקרוב אָפּ קײַן א"י.

געוואָלט אָפּשנײַדן די באָרד און מערדערליך צעשלאָגען א לאָדזשער יודישען סוחר אויף דער פּױזנער באַהן

א דאַנק דער אינטערווענץ פון דער פּאָליציי איז דער יוד ניצול געוואָרען

(זש.) מיר געדענקען נאָך זעהר גוט די אָנפאַלען און בערד־שנײַדערײַ אויף די באַהנען. ווען פאַר א יוד מיט א יו־דישער נאָז האָט דאָס פאָהרען אויף דער באַהן געשמעקט מיט סכנת נפשות יענע צײַטען זענען שוין אָבער ב"ה לאַנג פאַרשוואונדען.

נעכטען האָט זיך די דאָזיגע מעשה איבער'געחזרט אויף דער באַהן אין... פּױזנער קאַנט. עטליכע נפשות האָבען זיך דאָרט לוסטיג געמאַכט איבער א לאָדזשער יודישען סוחר, צוערשט איהם געוואָלט אָפּשנײַדען די באָרד און דער־נאָך איהם שטאַרק צושלאָגען, און נאָר א דאַנק דער אינטערווענץ פון דער באַהן־מאַכט איז דער יוד ניצול געוואָ־רען.

דער לאָדזשער סוחר שמואל ראָזדזשאַל (גדאַנסקאַ 18) 66 יאָהר אַלט איז א פּױזנער פאָהרער. נעכטען איז ר. גע־פאָהרען אין שטעטעל דאָלץ (פּױזנער קאַנט) קײַן לאָדז. אויף דער סטאַציע יאַראָטשין זענען אין וואַגאָן אַרײַנגע־קומען פּיצר קריסטען. ווי נאָר די באַהן האָט געריהרט פון אָרט, האָבען זיך די דאָזיגע פּאַסאַזשירען גענומען לוסטיג מאַכען איבער איהם: איינער האָט גע־צויגען פאַר דער נאָז, א צווייטער האָט איהם געשטורכעט און א דריטער האָט זיך געלאָזט איבער די אַנדערע וואַגאָ־נעס זוכען א ראַזיר־מעסער, כדי איהם אָפּצושנײַדען די באָרד...

דער יוד האָט זיך געבעטען בײַ זיי ס'האָט אָבער גאָרנישט געהאָלפען. אַז די חברה האָבען אָבער דעם יוד גענו־מען שלאָגען מיט די פויסטען איבער'ן פּנים, שפּײַען איהם אין פּנים אַרײַן און דער יוד האָט גענומען רופען הילף — האָבען איהם די אויסוואורפען פאַר־שטאָפּט דאָס מויל און מערדערליך צו־שלאָגען, אַז ס'בלוט האָט גענומען זיך גיסען פון דער נאָז און פון קאָפּ.

אין אַזעלכע פּנים איז שמואל ראָזדזשאַל צוגעפאָהרען ביז דער סטאַציע טלעשנאַ. דאָ האָט דער יוד גענומען שרײַען און אויף זײַנע הילף־רופען זע־נען פון וואַגאָן אַרײַנגעקומען צווײַ קאָנ־דוקטאָרען און האָבען איהם צוזאַמען מיט די שלעגערס אַראָפּגענומען צום סטאַציע־נאַטשעלניק. דער לעצטער האָט תיכף אַרויסגערופען פּאָליציי, וועלכע האָט זיי אָפּגעפיהרט צום פּאָליציי־פּאָסטען. דאָרט האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די כוליגאַ־נעס זענען פּיעראָווטשיק ערִיך פון קרו־לעווסקא הוטא (נימנאַזיאַלסקא 34), מי־כאַל וואָיטאַשעק און וואַלטשיאַק, בײַדע פון גרודזשעליץ (פּלעשעווער קרײַז).

כאַראַקטעריסטיש איז דער ענטפער פון אײַנעם פון די הויפּט־שלעגער.

אויף דער פראַגע, פאַרוואָס האָט ער דעם יוד געשלאָגען, האָט ער געענטפערט אַז ער האָט אַנימעלען געקויפט בײַ א קאַלישער יוד אַנ'אָנצוג, האָט דער יוד איהם גענאַרט מיט 50 זל. ער האָט דע־רים געמיינט, אז ראָזדזשאַל איז דאָס דער קאַלישער סוחר, האָט ער איהם געוואָלט מקיים פּסק זײַן...

געגען די חברה־לײַט האָט די פּאָלי־צײַ צוזאַמענגעשטעלט א פּראָטאָקאָל.

דער צעשלאָגענער און צעבײַלטער שמואל ראָזדזשאַל איז געקומען קײַן לאָדז אַ האַלב־טויטער מיט א סך וואונ־דען אויפ'ן קאָפּ. דער קרײַז־דאָקטאָר ווײַלאַנד האָט דורכגעפיהרט די אָבּ־דוקציע. דער עפילאָג פון דער גע־שיכטע וועט בקרוב פאָרקומען אין געריכט.

ס'וואָלט כדאי געווען אויף די פּויז־נער באַהנען צו פאַרשטאַרקען די באַהן־וואַכען, בדי אַזעלכע סצענעס זאָלען זיך מעהר נישט קענען איבער'חזר'ן.

פּריוואַט
טאַנץ־שולע
פון די נײַעסטע טענץ
דיפּלאָמירטער לעהרער י. וויינטרויב
נעמט אָן אײַנשרײַבונגען אויף אײַנצעלנע לעקציעס ווי אויך אין קאָמפּלעטען יעדען טאָג פון 10 פריה ביז 10 אָוענד
קילינסקעגאָ 44
2־טער הויף פּאַרטער.
די לעקציעס קומען פאָר אונטער דער פּערזענליכער לײַטונג פון י. וויינטרויב און אַסיסטענטען.

Dr. med. H. Krauskopf
אַכושעריע און פרויען־קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 45 טעל. 113-47
נעמט אָן פון 4 ביז 7 אין אָוענד.

א מאַהאַן שלאָפצימער
(בעטען, מאַטראַצען, קאָזעטקע נאַכט־טישלעך, וואַש־טיש) און א דעמבאָווע עס־צימער
(2 שענק, קרעדענס, טיש, שרײַב־טיש, געבעטע שטוהלען און נאָך פּערשידענע זאַכען) אין גאַנץ גוטען צושטאַנד געלעגענהייטליך ביליג צו פאַרקױפען. צו ערפאַהרען וואָלטשאַנסקאַ 67, וו. 25 פון 12 ביז 2 נ"מ בײַ ה' פרידמאַן.

Demonstrujemy na każde żądanie.
Tow. Przemysł. Handl.
Block-Brun Sp. Akc.
Oddział w Łodzi
Piotrkowska 125 Tel. 10104

Dr. A. Mazur
ווסכאָדניאַ 65, — טעל. 166-01
נעמט אָן פון 12.30—1.30 און 4—6 אָוענד

Dr. L. Suchowczycki
כירורג
נעמט אָן טעגליך פון 4 ביז 7 נאָכמיטאָג
Pl. Dąbrowskiego 2, tel. 143-94

Dr. Z. RAKOWSKI
ספּעציאַליסט פאַר אויערן, נאָז, האַלז און לונגען־קראַנקהייט
קאָנסטאַנטינער 9 טעלעפאָן 127-81
שפּרעכשטונדען 12—2 און פון 5—7 נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 2 ביז 3 נאָכמ.

Dr. Wołkowyski
צעגיעלניאַנאַ 25
טעלעפאָן 126-87
ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנק־הייטען און מענער־שוועכע. עלעקטראָ אַנאַליזע בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8—2, און פון 6 - 9 אָוענד.
בעזונדער „אַרטע־זאַל פאַר פרויען.

Dr. med. Adam Bender
נאַרוטאָוויטשאַ 30 טעל. 14-75
ספּעצ. פאַר אינערליכע און האַרץ־קראַנקהייטען

8־טוגג בעקער־מייסטער!
מיר מאַכען אײַך בעקאַנט, אַז שבת דעם 21/12 וועט דער פאַר־אײַן זײַן אָפען פון 2 א זייגער נאָכמ. ווער עס וועט ברויכען אַרבייטער קוואַליפיצירטע, אָבער נישט קוואַליפיצירטע? קען זיך ווענדען אין פאַראיין וועט מען אַ זעלכע צושיקען.
די פערוואַלטונג.

„Poljus" דאָס רעכטסקאָנסולטענטען־ביוראָ
אין לאָדז, פּיעטריקאָווער 34, פראָנט 1 שטאָק טעל. 160.35
געלײַטעט דורך קוואַליפיצירטע פאַכמענישע קרעפטען
ערלעדיגט: רעקורסען, אַדוואָקאַטיעס, קלויזולעס, ביטעס צו דער אַדמי־ניסטראַטיווער און קאָמונאַלער מאַכט, ווי אויך ערלעדיגט געריכטס און מיליטער־ענינים, אָבמאַכען, סטאַטוטען, האַנדעלס־קאָרעספּאָנדענץ, איבער־זעצונגען אין 6 שפּראַכען, ווי אויך אַדמיניסטראַציע פון הײַזער און אַלערלײַ אויפטראַגען.
בעמ.: ס'ווערט אויך אויסגעקויפט פּאַטענטען דורכ'ן אויביגען ביוראָ.

אויספאָרשונגס-קאָמיסיע פערענדיגט בקרוב די אַרבייט

ביי 16 יודישע קאָלאָניעס האָט מען דאָס געוועהר נישט אָפּגענומען

ערקלערט דער אונטערשטאַאַטס-סעקרעטאַר אין ענגלישען פּאַרלאַמענט

ירושלים, 18 (יטא) היינט איז אויסגעהערט געוואָרען דורך דער אויספאָרשונגס-קאָמיסיע דער עלטסטער יודישער קאָלאָניסט פון פּתח-תקוה אברהם שאַפּירא, וואָס איז שוין אין לאַנד 50 יאָהר. ער האָט ערקלערט, אַז נאָך פאַר'ן 23 אויגוסט האָבען 600 אַראַבישע אַרבייטער פערלאָזען די אָראַנזשען-פּלאַנטאַציעס, ערקלערענדיג, אַז זיי געהען קיין ירושלים בעשיצען די מוסולמענישע הייליגע מקומ'ת.

אַדוו. פידי בעמיהט זיך אַרויסצובעקומען פון עדות די בעשטעטיגונג, אַז די קאָנפליקטען צווישען יודישע און אַראַבישע אַרבייטער זענען שטענדיג געווען, ווייטער בעמיהט ער זיך אַרויסצוקריגען פון עדות בעשטעטיגונגען, אַז אין יאָהר 1921 האָבען יודען געוואָלט בעפאַלען די אַראַבישע דערפער.

דער עדות לייקענט דאָס קאַטעגאָריש אָפּ. דער נאָהענטסטער יודישער עדות פאַר דער אויספאָרשונגס-קאָמיסיע וועט זיין אַדוואָק. האַרי סאַקער.

ירושלים, 18 (יט"אַ) אַדוו. סטאָקער דער אָנפיהרער פון דער אַראַבישער פערטיידיגונג האָט אויפגעהערט קומען צו די זיצונגען פון דער אויספאָרשונגס-קאָמיסיע. איהם פערטרעט אַדוו. פיליז. די אַראַבישע קוועלען פערזיכערט מען, אַז אַדוו. סטאַקער האָט דעריבער אויפגעהערט צו קומען צו דער אויספאָרשונגס-קאָמיסיע, ווייל ער האָט שוין זיין אויפגאַבע ערפילט.

לאָנדאָן, 18 (יטא) אויף דער היינטיגער זיצונג פון ענגלישען פּאַרלאַמענט זענען ווידער אַריינגעטראָגען געוואָרען אַ רייע אָנפראַגען וועגען א"י.

דער אונטערשטאַאַטס-סעקרעטאַר שיל האָט אויף דער אָנפראַגע פון דעפּוטאַט שמידט (ליבאַר-פּאַרטיי) געענטפערט, אַז די אויספאָרשונגס-קאָמיסיע וועט פערענדיגען איהר אַרבייט סוף היינטיגען חדש. ווען זי וועט צושטעלען איהר בעריכט, קען מען נאָך איצט נישט זאָגען. מיט צופרידענהייט, זאָגט ווייטער דער אונטערשטאַאַטס-סעקרעטאַר, קען איך פעסטשטעלען, אַז די ענגלישע אַדמיניסטראַציע איז געלונגען צו בעהערשען די לאַגע אין לאַנד.

אויף ווייטערע אָנפראַגען ענטפערט דער אונטערשטאַאַטס - סעקרעטאַר, אַז די ענטשעדיגונגען פון די געליטענע אין ארץ-ישראל, וועלען נישט בעלאַסטען דעם ענגלישען שטייער-צאָהלער.

ווייטער ערקלערט ער, אַז 16 יודישע קאָלאָניעס, וואָס האָבען ביז אַהער געהאַט געוועהר, האָבען עס איצט ווייטער. וועגען די איבעריגע קאָלאָניעס איז דער ענין נאָכנישט פעסטגעשטעלט.

—0—

פייערליכע באַנקעט לכבוד סער מערימאַן און אַ צווייטע ערליך.

ירושלים, 18. (יט"א)

די ציוניסטישע עקזעקוטיווע האָט איינגעאָרדענט אַ באַנקעט לכבוד ד. אַדוו. פון דער יודישער „אַגענץ" און דער אויספאָרשונגס-קאָמיסיע סער מערימאַן און אַדוו. ערליך.

צום באַנקעט זענען איינגעלאַדען געוואָרען פאָרשטעהער פון אַלע שיכטען פון ישוב, דער ועד הלאומי, הרב קוק א. א. אין נאָמען פון דער עקזעקוטיווע האָט די אַדוואָקאַטען בעגריסט קאָלאָנעל קיש.

אַ גרויסע בעגריסונגס-רעדע האָט דאַן געהאַלטען דער בירגערמייסטער פון תל אביב דיזענגאָף, ער האָט צוו. אַנד. אויסגעדריקט זיין האָפנונג, אַז סער מערימאַן, וועלכער איז אַ דעפּוטאַט פון ענגלישען פּאַרלאַמענט, וועט אויך דאָרט פערטיידיגען די יודישע זאַך פונקט, ווי ער פערטיידיגט זי פאַר דער אויספאָרשונגס-קאָמיסיע.

אין זיין ענטפער אויף דער בעגריסונג האָט סער מערימאַן אויסגעדריקט זיין האָפנונג, אַז עס וועלען קומען בעסערע צייטען פאַר אַלע טיילען פון דער בעפעלקערונג אין א"י און עס וועט הערשען אַ שלום אין לאַנד.

צוליב פערשטענדליכע טעמים — האָט סער מערימאַן געזאָגט — קאָן ער נישט רעדען וועגען די ענינים, וואָס האָבען אַ שייכות צו די געשעהענישען.

אַדוו. ערליך האָט ווידער אונטערגעשטראָכען, אַז די פערטיידיגער פערשטעהען די ווילטיגע בעדייטונג פון דער יודישער זאַך אין א"י. זיי פיהלען, ווי אַלעמענס אויגען זענען געווענדעט אויף דעם דאָזיגען לאַנד. ער האָט אויך שטאַרק געלויבט די יודישע עראָבערונגען אין א"י.

נאַליציאַנער דעפּוטאַטען קומען ניט צו דער זיצונג פון „קאָלאָ"

וואַרשאַ, 1. (טעל.)

היינט איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון יוד. „קאָלאָ". די גאַליציאַנער דעפּוטאַטען זענען צו דער זיצונג נישט געקומען. דעפּוט. גרינבוים האָט ערקלערט, אַז נאָכדעם ווי ער האָט פאָריגע וואָך גערעדט מיט דעפּוט. ראָזמאַרין איבער ער איז אוועק אין שלאָס, איז ער מעהר צו איהם נישט געקומען.

ד"ר ראָזמאַרין, וואָס האָט געהאַט איבערגענומען די מיסיע צו אונטערהאַנדלען מיט די גאַליציאַנער דעפּוטאַטען, האָט ערקלערט, אַז זיי האָבען ביז פרייטאָג געזאָלט געבען אַ ענטפער, און האָבען דאָס נישט געטון, דעריבער זאָגט ער זיך אָפּ פון זיין מיסיע ווייטער צו פערמיטלען. די „קאָלאָ" האָט זיין אָפּזאָג נישט געוואָלט נעמען צו קענטניס.

דערויף האָט די „קאָלאָ" בעשלאָסען זיך שטאַרק צו בעטייליגען אין די וואַהלען פון סאַנדאָמיערער קרייז.

שרעקליכע קאַטאַסטראָפע אין אַ קויהלען-גרובען,

וואָס האָט געקאָסט 56 מענשליכע קרבנות.

ניו-יאָרק, 18. (ספּעצ.)

די קאַטאַסטראָפע אין קויהלען-גרובען פון מאַק אַלעסטער (אַקלאָ האָמאַ) איז איינע פון די שרעקליכסטע, וואָס זענען אַמאָל פאָרגעקומען.

אויף דער ערשטער ידיעה וועגען אויפרייס זענען תיכף אָנגעקומען די רעטונגס-באַטאַליאָנען, וואָס זענען צוגעטרעטען אַרויסראַטעווען די פערשיטע אַרבייטער. די אַקציע איז געווען זעהר בעשווערט צוליב די גיפטיגע גאַזען, וואָס האָבען געשלאָגען פון דער טיף מיט סכנות נפשות האָבען די רעטונגס-אַרבייטער זיך אַראָפּגעלאָזט אין די גרובענס, אַנטרעפענדיג אויף דער ערשטער גרופּע פון 5 אַרבייטער, וואָס האָבען נאָך אַרויסגעוויזען שוואַכע סמנים פון לעבען.

ווייטער אַראָפּ האָט זיך פאַר די אויגען פון די ראַטעווענדיגע פאָרגעשטעלט אַ שרעקליך בילד. אויף דער ערד זענען געלעגען 11 מענשען מיט אָפּגעפרוירענע נעגעל פון די בלוטענדיגע פינגער. משמעות דערפון, וואָס זיי האָבען זיך געוואָלט ראַטעווען און מיט די הענט געדראַפּעט דעם פעלז. באַלד דערויף האָט מען אויך אַרויסגענומען די רעשט פערשיטע אַרבייטער 45 מאַן אַלע טויטע.

ביים איינגאַנג פון גרובען האָבען זיך אָפּגעשפּילט שרעקליכע סצענעס. טאַטעס, מאַמעס, פרויען און קינדער האָבען זיך מאַסענווייז צוגעפּגעקליבען פאַר'ן טויער פון גרובען בעטענדיג די דירעקציע זיי מיטצוטיילען וועגען גורל פון זייערע נאָהענטע.

די דירעקציע האָט אין תחלת בערוהיגט דעם המון ווען מען האָט אָבער אָנגעהויבען אַרויסנעמען די ערשטע קרבנות, האָט די לופט דורכגעשניטען אַ מוראדיג געשריי און האַרצרייסענדע געוויינען. פרויען און קינדער זענען משוגע געוואָרען פאַר צרות און זיי האָבען גצשריגען מיט ווילדע גרוילענדע קולות.

די טויטע קערפּער פון די אומגעקומענע זענען אַוועקגעלעגט געוואָרען אין די גרובען האַלע און אַרום די טרומנעס קניען און שטעהן די פערצווייפעלטע פאַמיליעס פערזונקען אין טיפען טרויער עס זענען דאָס 42 אַלמנות און 175 יתומים. די סבה פון דער קאַטעסטראָפע איז געווען דאָס וואָס עס האָבען זיך אָנגעצונדען די גאַזען פון דער קויהלען שטויב.

—0—

די טעלעפאָן-נומערן

פון „לאָדזער טאָגעבלאַט"

זענען איצט

10057 ,10047

סאָוויעטען ווילען בויען האַנדעלס-שיפען אין דאַנציג.

דאַנציג, 18. (טעל.)

אַהער זענען אָנגעקומען סאָוויעטישע פאָרשטעהער צו פיהרען אונטערהאַנדלונגען וועגען אויסבויען דאָ סאָוויעטישע האַנדעלס-שיפען.

—0—

ווירטשאַפטליכע דערנעהנטערונג מיט די אַראַבער

לואי בראַנדייס'עס צווייטער אַרויסטריט וועגען די נאָהענטסטע אויפגאַבען פון די יודען אין ארץ-ישראל.

ניו-יאָרק, (יט"א)

נאָך דעם ערשטען עפענטליכען אַרויסטריט פון ריכטער לואי בראַנדייס וועגען דער לאַגע אין א"י, וואָס האָט געמאַכט אַזאַ גרויסען רושם, איז די טעג אין וואַשינגטאָן פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון פיהרענדע יודישע פערזענליכקייטען פאַר שאַפען אַ ווירטשאַפטליכע קאָרפּאָראַציע פאַר אינוועסטיציעס אין א"י. אויף דער דאָזיגער קאָנפערענץ איז ריכטער בראַנדייס צום צווייטען מאָל אַרויסגעטרעטען מיט אַ גרויסער רעדע וועגען די נאָהענטסטע אויפגאַבען פון די יודען אין א"י און די ווירטשאַפטליכער דערנעהנטערונג מיט די אַראַבער.

ריכטער בראַנדייס האָט אין זיין רעדע ערקלערט: איך האָב פולשטענדיג צוטרוי צו דער בריטישער רעגירונג, צו איהר אַדמיניסטראַציע און יוסטיץ, ווי אויך צו דער געוויסענהאַפטקייט פון דער אויספאָרשונגס-קאָמיסיע אין א"י. עס וואָלט געווען געגען די טראַדיציעס פון ענגלאַנד, ווען די רעגירונג וואָלט ניט אויסגעפאָרשט די סיטואַציע אָהן שום מורא און וואָלט נישט אָפען גענומען אויף זיך די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר די פעהלערן, וואָס זענען געמאַכט געוואָרען. די איצטיגע אויפגאַבע פון דער רעגירונג איז איינצואָרדנען אַ געהעריגען געריכט און אונטערנעמען אַזאַ אַקציע, וואָס ווערט געפאָדערט, כדי איינצוהאַלטען די אָרדנונג אין דער צוקונפט. די לאָקאַלע ענגלישע מאַכט איז שאַרף קריטיקירט געוואָרען. די געשעהענישען אין חודש אויגוסט בעווייזען, אַז די דאָזיגע קריטיק איז בערעכטיגט. דאָס קאָן אָבער נישט זיין קיין מאָטיוו צו קוועסטיאָנירען דעם גוטען ווילען פון דער ענגלישער רעגירונג. איך גלויב, אַזוי ווי ה' פעליקס וואַרבורג, אַז ענגלאַנד וועט ערפילען בשלמות איהרע הבטחות.

וואָס שייך די אויפגאַבען, וואָס שטעהען פאַר אונז אין א"י, מוזען מיר זיך בעמיהען איינצופלאַנצען ביי די אַראַבער די איבערצייגונג, אַז אַלע איינוואוינער פון א"י, ווי מוזולמענער און קריסטען גלייך ווי די יודען האָבען געמיינזאַמע אינטערעסען. איך גלויב, אַז דער דאָזיגער שטאַנדפּונקט איז אַ הערשענדער ביי יודען. איינצעלנע פּראָזאַגען, ווי אינדיווידואַליסטען אומעטום, קענען דערמיט נישט מסכים זיין. די אָבער, וועלכע פיהלן די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר דער לאַגע אָנערקענען, אַז דער וואוילשטאַנד פון א"י דאַרף בעדייטען דעם וואוילשטאַנד פון אַלע קלאַסען און שיכטען פון די איינוואוינער. קיינער, וואָס איז געווען אין ארץ ישראל, וועט נישט לייקענען, אַז די אַראַבער האָבען געהאַט פיל נוצען פון דער יודישער איינוואַנדערונג. איך רעד דאָ נישט נאָר וועגען די אַראַבער, וואָס האָבען געהאַט נוצען דורך פערקויפען יודען זייער ערד פאַר זעהר הויכע פרייזען. איך האָב אין זינען אויך די אַראַבישע אַרבייטער און הענדלער.

דעם פערגאַנגענעם זומער, ווען עס זענען נאָך נישט געווען קיין שום סימנים פון קומענדען אויפשטאַנד — ערקלערט ווייטער ריכטער לואי בראַנדייס — האָב איך געהאַט די געלעגענהייט צו דיסקוטירען מיט איניגע יודישע פערזענליכקייטען, וועלכע לעבען אין א"י און בעטייליגען זיך אַקטיוו אין דער אָנפיהרונג פון די דאָרטיגע יודישע אַנגעלעגענהייטען, וועגען אונזערע בעציהונגען מיט די אַראַבער. איך האָב דערביי אָנגעוויזען, אַז די אַראַבער דאַרפען אַריינגעצויגען ווערען אין די עקזיסטירענדע אָדער געפּלאַנטע אינדוסטריעלע אונטערנעהמונגען און עס איז דורכאויס ראַטזאַם צו עפענען פאַר די אַראַבער דעם צוטריט אין די קאָאָפּעראַטיווען און פּראָפעסיאָנעלע אַרבייטער - פעראיינען, כדי אַזוי אַרום זיי ענגער צו פערבינדען מיט דער קאָנסטרוקטיווער אויפבויאַרבייט. מיר זענען דאַן געקומען צום אויספיהר, אַז עס איז געוואונשען צו לערנען זיך די אַראַבישע שפּראַך און אָנקניפּען נאָהענטערע געזעלשאַפטליכע בעציהונגען, בעזוכען זיך פריינדליך געגנזייטיג, ווי עס טוען שוין אגב פיל יודען. ווען די אָנגעשטרענגטע שטימונג נאָך די לעצטע אונרוהען וועט פערשווינדען, וועלען די אַראַבער געוויס אָנערקענען די יודישע לייסטונגען אין לאַנד. אין משך פון אַ גאַנץ קורצער צייט האָבען די יודישע געזונדהייטס-אָרגאַניזאַציעס בעקעמפט די מאַלאַריע און אַנדערע אַנשטעקענדע קראַנקהייטען און בעדייטענד פערבעסערט דעם געזונדהייטס-מצב אויך פון די אַראַבישע מאַסען.

עס וואָלט געווען אַ גרויסער פעהלער צו בעהויפּטען, אַז די אונרוהען זענען אַ פועל-יוצא פון די טיף-איינגעוואורצעלטע איינענשאַפטען פון דער אַראַבישער נאַטור. עס איז אַלעמען בעקאַנט, דאָס די בעדואינער דרינגען אָפטמאָל אַריין קיין א"י אַלס רויבער-באַנדעס. די דאָזיגע אינוואַזיעס קומען פאָר נישט נאָר אין ארץ ישראל.

אין מיין גאַנץ לעבען ווענד איך אָן בעת'ן בעהאַנדלען געזעלשאַפטליכע פראַגען, שטרענגע און נישט קיין סענטימענטאַלע קריטעריומס. איך ערלויב מיר דעריבער פעסטצושטעלען, אַז די ריזיקאַלישקייט, וואָס איז פערבונדען מיט דער ענטוויקלונג פון א"י, איז קליין און פערגלייך מיט די מעגליכע דערגרייכונגען, אַז דאָס איז פערבונדען מיט אַ געוויסער ריזיקע אונטערליגט נישט קיין צווייפעל. עס איז פאַר מיר גאַנץ קלאָר, אַז ס'איז נאָך מעהר ריזיקאַליש פאַר'ן יודישען פאָלק אַלס גאַנצען, אויב מיר וועלען נישט געהן פאָראויס אין א"י.

— איך בין איבערצייגט — האָט ריכטער לואי בראַנדייס פערענדיגט — דאָס דער דאָזיגער פעסטער ווילען און צוטרוי וועט זיך ענטפּלעקען אין דער מעניגקייט פון דער אַמעריק. ווירטשאַפטליכער קאָרפּאָראַציע פאַר א"י. דער פּרעסטיזש פון אַמעריקאַ אין דער וועלט איז גרויס. דאָס דאַרף בעשטעטיגט ווערען דורך די לייסטונגען פון דער „קאָרפּאָריישאָן". ברענגט אין בעוועגונג, וואָס גיכער די „קאָרפּאָריישאָן" אונטער דער אָנפיהרונג פון גענייטע אַמעריקאַנער יודען און די רעזולטאַטען וועלען נישט לאָזען אויף זיך לאַנג וואַרטען."

—0—

מאָרגען, הויבט זיך אָן דרוקען אין „לאָדזער טאָגעבלאַט" אַ נייער שפּאַנענדער

ראָמאַן פון לאָדזער לעבען

אונטערן נאָמען

„די געהיימנישען פון דער רויטער ווילע"

בעאַרבייט לויט אמת'ע פאַקטען פונ'ם לעבען אין אונזער גרויסן קאָכעדיגען אינדוסטריע-צענטער.

אונזער נייער ראָמאַן איז געשריבען אין אַ לייכטען אַנציהענדען סטיל און איז פול מיט אַנ'אינטריגירענדער אַקציע. אונזער נייער ראָמאַן שילדערט אַ מערקווירדיגען טיפּ פון אַ פערברעכער, וואָס קריגט זיך אַריין אין די העכסטע קרייזן פון די היגע אינדוסטריעלער.

דער ראָמאַן לייענט זיך מיט אַ גרויסען אינטערעס

!!

און ס'איז ממש אונמעגליך זיך אָפּצורייסען פון איהם.

זאָגט אייערע פריינד, זיי זאָלען מאָרגען נישט פערפעהלען צו לייענען דעם ראָמאַן אין „לאָדזער טאָגעבלאַט" — זיי וועלען אייך זיכער דערפאַר דאַנקען!

פּראָפ. באַרטעל ווידער גערופן קיין וואַרשע

היינט קאָנפערענצן אין שלאָס און בעלוועדער. — צי וועט פּראָפ. באַרטעל אָננעמען די מיסיע צו בילדן דעם נייעם קאַבינעט?

פינאַנץ-קאָמיסיע פאָדערט פון רעגירונג דורכצופירן אַ רעפאָרם פון אומזאַץ-שטייער

רעדעס פון די יודישע דעפּוטאַטן פאַרבשטיין, ראַסנער און ווישליצקי

ווענן קריטישן מצב פון יודישן סוחר און האַנדווערקער

אויסגעקליבן אַ קאָמיסיע פון 9 אויסצופאָרשן די געשעענישן פון 31-טן אָקטאָבער

פּראָפ. באַרטעל ווידער גערופן קיין וואַרשע

וואַרשאַ. 19. (טעל.)

פּראָפ. באַרטעל איז ווידער אַמאָל אַרויסגערופן געוואָרן קיין וואַרשאַ. ער קומט אַהער מאָרגן (היינט) פריה. תיכף נאָך זיין אָנקומען וועט ער אויפגענומען ווערן אויף אַ אוידיענץ אין שלאָס. דערנאָך וועט פאָרקומען אַ קאָנפערענץ פון מלוכה-פּרעזידענט, מאַרשאַל פּילסודסקי און פּראָפ. באַרטעל וועגן אונטערנעמען די מיסיע צו בילדן דעם קאַבינעט. יעדנפאַלס וועט פּראָפ. באַרטעל פאַר'ן אָננעמען אַ באַשלוס זיך פריהער מיישב זיין וועגן דעם מיט זיינע פּאָליטישע פריינד. אין די קרייזן פון די פּאָליטישע שטייגער מען, אַז באַרטעל וועט די מיסיע נישט אָננעמען.

זיצונג פון פינאַנץ- און רעגולאַמין-קאָמיסיעס

די רעדעס פון די דעפּוטאַטן פאַרבשטיין ראַסנער און ווישליצקי

וואַרשאַ. 19. (טעל.)

היינט זענען פאָרגעקומען זיצונגען פון די פינאַנץ און רעגולאַמין קאָמיסיעס ביים סיים.

די פינאַנץ-קאָמיסיע אונטער'ן פאָרזיץ פון פּראָפ. קושינשאַוואַסקי האָט ער לעדיגט דעם געזעץ-פּראָיעקט וועגן שטייער פון אומבעוועגליכע גיטער אין שטאָט און צום טייל אויך אין דאָרף.

דאַן האָט דעפּ. קושניערזש (פּ.ר.) געמאַלדן אַ פאָרשלאַג, וואָס ער וועט אַריינטראָגן אין סיים, לויט וועלכן די רעגירונג ווערט אויפגעפאָדערט פאָרצולייגן אַ געזעץ-פּראָיעקט וועגן אומזאַץ שטייער.

ביים באַטראַכטן דעם פאָרשלאַג האָט דעפּוט. אייזענשטיין געגומען דאָס וואָרט און געפאָדערט צו בעפרייען פון שטייער די האַנדווערקער, וואָס האָבן נישט אויסגעקויפט קיין פּאַטענטן.

דעפּוט. ראַסנער האָט געפאָדערט צו בעפרייען פון אומזאַץ-שטייער די האַנדווערקער, וואָס בעשעפטיגן נאָר צו איין געזעלן.

ביידע פאָרשלאָגן זענען אונטערגעגעבן געוואָרן דעפּוט. פאַרבשטיין צוגע-גרייטן אַ ענטשפּרעכענדן רעפעראַט. דעפּוט. פאַרבשטיין האָט דערביי געהאַלטן אַ רעדע, אין וועלכער ער האָט אָנגעוויזן, אַז אין שווערן ווירטשאַפטליכן קריזיס, איז פיל שולדיג דער אומזאַץ-שטייער.

צום סוף האָט די קאָמיסיע בעשלאָסן אַריינצוטראָגן אַ פאָרשלאַג צום פינאַנץ-מיניסטעריום צוצוגרייטן וואָס גיכער אַ געזעץ פּראָיעקט וועגן אַ רע-פאָרם פון אומזאַץ-שטייער.

אין שייכות דערמיט ווע מהיינט אויך אָפּגעהאַלטן אַ זיצונג די סוב-פינאַנץ-קאָמיסיע.

קאָמיסיע פון 9 צו פאָרשן די געשעענישן פון 31. אָקטאָבער

וואַרשאַ, 19. (טעל.)

די רעגולאַמין קאָמיסיע האָט זיך פאַרנומען מיט'ן דרינגענדן פאָרשלאַג פון ב. ב. וועגן אויסוועהלן אַ קאָמיסיע, וואָס זאָל אויספאָרשן די געשעענישן פון 31 אָקטאָבער.

נאָך אַ לענגערער דיסקוסיע איז אויסגעקליבן געוואָרן אַ קאָמיסיע פון 9 פּערזאָן, וואָס וועט האָבן רעכט צו נעמען אַ שבועה די ערות. אין דער קאָמיסיע זענען אַריין: 3 פאָרשטעהער פון ב. ב. 1 פון פּ. פּ. ס, 1 פון „ווִיזוואָלעניע“, פּויערים פּאַרטיי, ענדעקעס און אוקראַאינער קלוב. די ב. ב.'ניקעס האָבן פּראָטעסטירט נעגען נעבען רעכט צו געבען די ערות אַ שבועה.

אויף דער זיצונג פון דער רעגולאַמין-קאָמיסיע האָט דער אוקראַאינער דעפּוט. דאַהאַיקעוויטש אַריינגעטראָגן אַ פאָרשלאַג, אַז אין סיים זאָל יעדער דעפּוטאַט מעגן רעדן אין זיין נאַציאָנאַלער שפּראַך. פאַר'ן פאָרשלאַג האָבן גע-שטימט דעפּוט. פּיזשאַק (פּ. פּ. ס) און 1 דעפּוט. פון „ווִיזוואָלעניע“. מיט אַ מערהייט שטימען איז דער פאָרשלאַג אָפּגעוואָרפן געוואָרן.

וואַרשאַ. 19. (טעל.)

דער פאָרזיצענדער פון דער האַנדעלס קאַמער דעפּוט. דיאַמאַנד האָט אויף היינט צונויפגערופן אַ זיצונג פון דער האַנדעלס-קאָמיסיע און איהר סוב-קאָמיסיע. צו דער זיצונג זענען אויך איינגעלאַדן געוואָרן די מיניסטאָרן פאַר האַנדעל און פינאַנסן, הגם זיי געפינען זיך אין דימיסיע.

גראַבסקי פּראָטעסטירט
געגען פאָרוואורף צו האָבן ערטיילט קרעדיטן די דעפּוטאַטן

וואַרשאַ. 19. (טעל.)

געוו. פּרעמיער גראַבסקי האָט היינט צוגעשיקט אַ בריף צום פּרעמיער שווי-טאַלסקי, אין וועלכן ער פּראָטעסטירט נעגען דער בעשולדיגונג, וואָס איז איהם פאָרגעוואָרפן געוואָרן, אַז בעת ער איז געווען פינאַנץ-מיניסטער האָט ער דעפּוטאַטן געגעבן קרעדיטן אין דער „באַנק פאַר פאָלקסווירטשאַפט“. גראַבסקי פאָדערט אַנצורופן די נעמען פון די דעפּוטאַטן.

היינט וועט ווערן דעם אָפּהאַלטן אַ זיצונג דער מיניסטאָרן-ראַט אויף וועל-כען עס וועט גראַבסקי'ן געגעבן ווערן אַ ענטפער.

דעלעגאַציע פון יודישע סוחרים ביים פינאַנץ-מיניסטער
פאָדערט צו פאַרלענגערן דעם טערמין פון אויסקויפן פּאַטענטן

וואַרשאַ. 19. (טעל.)

היינט האָט דער פינאַנץ-מיניסטער אויפגענומען אויף אַ אוידיענץ, וואָס האָט געדויערט העכער אַ שעה צייט אַ דעלעגאַציע פון יודישע סוחרים אין די פּערזאָנען פון פּרעז. טרוסקער, דעפּוט. ווישליצקי און אינזש. זיידעמאַן. די דע-לעגאַציע האָט פאַר'ן מיניסטער פאָרגע-שטעלט די פּאָסטולאַטן פון יודישן סוחר'טום און הויפּטזעכליך געפאָדערט דורכצופיהרן אַ רעפאָרם פון אומזאַץ-שטייער און צו געבן הנחות אין פאַר-לענגערן דעם טערמין פון אויסקויפן פּאַטענטן. דער מיניסטער האָט צוגע-זאָגט צו די בקשות גינסטיג צו ערלע-דיגן.

די בילדער-אויסשטעלונג
פון נתן שפּיגעל

נתן שפּיגעל איז אַ לאָדזער, נישט נאָר אין זין פון אָפּשטאַמונג. נאָר אויך לויט די מאָטיוון פון זיין שאַפונג. ער איז בעגייסטערט פונ'ם אידעאַל פון אַרבייט און פון די אידעאַלן פון אַרבייטענדע מענש אין דער איצטיגער תקופה. דאָ, וואו אַנדערע זעהען פּשוט'ע פיזישע מיה, זעהט שפּיגעל העראָאישע אָנשטרענגונג, ציל-בעוואוסטע בעהערשונג פון רויהען עלעמענט און קאַמף מיט דער מאַטעריע.

שפּיגעל איז נישט קיין קעמפער, קיין מאָלער פון דראַסטישע, שרייענדיגע פאַרבען. ביי די עקספּרעסיאָניסטן האָט ער בלויז נעלערנט רייכער צו בעהאַנד-לען דעם שטאָף, צו פאַרטיפן די קאָמ-פּאָזיציע און נישט די קונץ פון פּראָפּאַ-גאַנדע דורך פאַרב. ער איז אַ טרוימער, אַ שטילער ליריקער און בעהויכט זיינע בילדער מיט אַ וואַרימען סענטימענט.

זיין ליריזם פיהלט מען אַרוים נישט בלויז אין דער ווייך געצייכענטער, עטוואָס פאַר'חלומ'טער און צאַרטער לאַנד-שאַפט, אין זיינע אַקוואַרעלן, נאָר אויך אין דעם שטאָלצן בויג פון אַרבייטס-מענש ביים ווערקשטעל.

זיינע קאָמפּאָזיציעס פאַרלאַפּן נישט אַזוי מיט דער רייכקייט פון זיין פאַנ-טאַזיע, ווי מיט זייער רעאַלער וואָהרקייט וואָס ער בעקומט אַרוים דורך האַרמאָניע פון ליכט און שאָטן, דורך נוט געצייי-כענטער ליניע, דורך סינטעטישן שלי-מות פון פאַרב און ועל כולם דורך דעם קינסטלערישן אידעאַל, דורך זיין נשמה, וואָס ער „גיסט אויס“ אין בילד.

אין זיין בילד „אָפּלעבען“ זעהט מען די זקנה טראָגן אַ רוהיגע איהר לעבען צו זיין ענד און מען זעהט אויך די פאַר-גאַנגענקייט פון די יאָהרען און דער פּערספּעקטיוו. דאָ איז נישט פאַרהאַן קיין רעזיגנאַציע, קיין קאָנוואולסיווער אָפּרייס פון אברים, נאָר אַ רוהיג, אָרגאַ-ניש אַריינוואַקסען אין טויט. דערמיט האָט שפּיגעל דאָקומענטירט זיין צוגע-בונדענקייט צום רעאַלען לעבען, צו רעאַ-ליסטישער קונסט. דאָ אַרט איהם נישט דער עקספּרעסיאָניסטישער הינטערגרונד וואָרום ער איז דער נאַטירליכער טייל פון גאַנצען און דאָ איז אויך געגעבען שפּי-געל'ס אַרט קונסט און איהר „קלאַסי-שען“ אויסדרוק, אויב מען מעג אַזוי זאָ-גען.

שפּיגעל וואַקסט כסדר. ער איז אַ לאָ-דזער אויך אין פּרט פון זיין ליבע צו אַר-בייט. ער איז פון די געצעהלטע לאָדזער מאָלער, וואָס קומען צו דער עפענטלי-כקייט יעדעס מאָל נייע, בעגייסטע, מיט דערטריי'לונג און פרוכט פון רייפער-ווע-רען.

עס איז אַ כבוד פאַר „טאָז“, וואָס זי האָט אָפּגעגעבען איהר לאָקאַל פאַר נתן שפּיגעל'ס אויסשטעלונג און עס בלייבט נאָר צו ווינשען, אַז לאָדזער יודען זאָלען ענדליך בעקומען חוש פאַר אַ שעהן בילד און געבען דעם קינסטלער די מעג-ליכקייט ווייטער צו שאַפען.

אַז מען דאַרף געהן אָנקוקען שפּיגעל'ס בילדער, איז דאַכט זיך איבריג דעם לע-זער צו דערמאָנען.

פּ. א.

לאָדזשער קאַמעראַל-טעאַטער
„אַרט“
אַלעע 1-טער מאַי 2
(פריהער ענגלישער זאַל)
קינסטלערישער לייטער: משה בראָדערזאָן
דירעקציע: יוסף סטרוגאַטש.
קאָמפּאָזיטאָר: דוד בייגעלמאַן.

פרייטאג, ד. 20 ה.-ח. פּינקטליך 9 אָוונט קומט פאָר
די פייערליכע דערעפענונג
פון סעזאָן 1929–30

א. נ. קָוים
מיט צרות

שבת ד. 21 צוויי פאָרשטעלונגען אָנהויב 4 נ. מ. און 9.30 אָוונט.
זונטאָג ד. 22 צוויי פאָרשטעלונגען אָנהויב 7.45 און 10 אָוונט.
מיט אַ ניי-רעאָרגאַניזירטען אַרטיסטישען אַנסאַמבל.

ס'נעמען אנטייל:
פרויען: מאַלווינאַ ראַפּעל, שיינע מרים, פּערלע אוריך, מאַריאַ דאָל-סקאַ, און ליובע ראָזענבערג.
מענער: יוסף סטרוגאַטש, יעקב מאַנדעלבליט, נתן רייכענבערג, שמעון דזשיגאַן, משה פּאָטאַשינסקי הערש האַרדט, יעקב זוצאַנאָוויטש און שמואל גאָלדשטיין.

טעקסטען
פון י. אַבערזשאַנעק, משה בראָדער-זאָן, געדיכטיג, טונקעלער, ה' לייוויק מ. קולבאַק, זיין פאָלקלאָר.

קינסטלער-מאָלער
דינה מאַטוס, און שמואל בלום
קאָנפעראַנסיער: י. מאַנדעלבליט,
ליכט-עפעקטען: י. יעראָזאָלימסקי
פערוואַלטער: מ. ציטרינאָווסקי.

קינאָ-טעאַטער
CASINO
היינט צום לעצטען מאָל!
נישט-געוועזענע סענסאַציאָנעלע פּיקאַנטע און הומאָרפולע סיטואַציעס, לוסטיגע איבערלעבענישען צוליב דער עהנליכקייט צו אַ גנב'טע א.נ.:
איהר פּעפּערל
אין די הויפּט-ראָלען:
ליליאַנאַ האַרוועי, ווילי פריטש, האַרי האַלם, זיגפריד אַרנאַ, וואַרוויק וואַרד
אויסערן פּראָגראַם: די לעצטע פילם-נייהייטען
מוזיק-אילוסטראַציעס צוזאַמענגעשטעלט פון ל. קאַנטאָר. אָנהויב פון סעאַנסן 4.30 6, 8 און 10 אַוו'נ.

היינט, הויבט זיך אָן דרוקען אין „לאָדזער טאַגעבלאַט“ אַ נייער שפּאַנענדער
ראָמאַן פון לאָדזער לעבען
אונטערן נאָמען
„די געהיימנישען פון דער רויטער ווילע“
בעאַרבייט לויט אמת'ע פאַקטען פונ'ם לעבען אין אונזער גרויסן קאָכעדיגען אינדוסטריע-צענטר.
אונזער נייער ראָמאַן איז געשריבען אין אַ לייכטען אנציהענדען סטיל און איז פול מיט אַנ'אינטריגירענדער אַקציע. אונזער נייער ראָמאַן שילדערט אַ מערקווירדיגען טיפּ פון אַ פערברעכער, וואָס קריגט זיך אַריין אין די העכסטע קרייזן פון די היגע אינדוסטריעלער.
דער ראָמאַן לייענט זיך מיט אַ גרויסען אינטערעס !! און ס'איז ממש אונמעגליך זיך אָפּצורייסען פון איהם.
זאָגט אייערע פריינד, זיי זאָלען היינט נישט פערפעהלען צו לייענען דעם ראָמאַן אין „לאָדזער טאַגעבלאַט“ — זיי וועלען אייך זיכער דערפאַר דאַנקען!

גוט פערדינען
קען יעדער בעזיצענדיג בעקאַנטשאַפט און בעציהונגען אין די ברייטערע קרייזען פון דער געזעלשאַפט. פּריווילעגירטע זענען פּערזאָנען אינטע-ליגענטע. זיך ווענדען שריפטליך אין דער רעדאַקציע פון דער צייטונג אונטער „פּרנסה טובה“.

צווייטע האַגער קאָנפערענץ הויבט זיך אָן 6. יאַנואַר

סנאָודען זאָל פאָדערן אין האַג צו פערזעהן דעם יאָנג-פּלאַן מיט אַ קלויזול, וואָס זאָל פערזיכערן זיין דורכפיהרונג מצד דייטשלאַנד

וואַרשאַווער שטאָט-ראַט בעגרענצט די יודישע שחיטה

צווייטע האַגער קאָנפערענץ הויבט זיך אָן 6. יאַנואַר

לאָנדאָן, 19. (ספּ.)

די צווייטער האַגער קאָנפערענץ וועט זיך אָנהויבען ווי עס מעלדעט דער אָפיציעלער קאָמוניקאַט, דעם 6. יאַנואַר. מיט 3 טעג צופריהער וועט זיך אין האַג צונויפקלייבען די קאָמיסיע פון יוריסטען, כדי צו ערלעדיגען די פאַרבערייטונגס אַרבייטען.

בערלין, 19. (ספּ.)

די דייטשע פּרעסע ווייזט אַרויס וואָס אַמאָל אַלץ מעהר בעאונרוהיגונג צוליב דער ידיעה, אַז סנאָודען, זאָל פאָדערן אין האַג צו פערזיכערען דעם יאָנג-פּלאַן מיט אַ קלויזול, וואָס זאָל גאַראַנטירען די דורכפיהרונג פון דעם פּלאַן דורך די רייכשען.

פּאַריז, 19. (ספּ.)

„זשורנאַל" בעגרינדעט די אָפיציעלע ענגלישע ידיעה וועגען אָנהויב פון דער צווייטער האַגער קאָנפערענץ גיט צו, אַז דער טערמין 6 יאַנואַר איז נאָך נישט זיכער.

בעגרענצט די יודישע שחיטה אין וואַרשא.

וואַרשאַ, 19. (טעל.)

אויף דער היינטיגער זיצונג פון וואַרשאַווער שטאָט-ראַט איז ענדגילטיג ערלעדיגט געוואָרען די שחיטה-פראַגע און עס איז, אַז די יודישע שחיטה ווערט בעגרענעצט אויף אַזוי פיל וויפיל עס איז נויטיג פאַר דער יודישער בעפעלקערונג אין וואַרשאַ כשר פלייש.

דער דאָזיגער בעשלוס איז אויסען אַפּצונעמען ביי יודען די מעגליכקייט צו פערקויפען טריפה פלייש די קריסטען.

אויפרייס אין אַ פולווער-מאַגאַזין

נאַנסי, 19. (ספּ.)

דאָ איז פאָרגעקומען אַ גרויסער אויפרייס אין אַ פולווער-מאַגאַזין. עס האָבען אויפגעריסען 20 טאָן אויפרייס מאַטעריאַלען. קיין מענשליכע קרבנות זיינען צום גליק נישט געווען.

באָמבע-אַטענטאַט אין בערלין

בערלין, 19. (ספּ.)

אין דער היגער עלעקטרישער געזעלשאַפט זיינען היינט אַריינגעקומען עטליכע פערמאַסקירטע פערזאָנען און האָבען געוואָרפען 2 באָמבעס. 1 באָמבע האָט אויפגעריסען און צום גליק קיינעם נישט געשאַדעט.

—0—

מ'פאָדערט אַמנעסטיע אין פּאַריז

פּאַריז, 19. (ספּ.)

אַ דעלעגאַציע פון די לינקע דעפּוטאַטען האָט זיך געווענדעט צום פּרעמיער טאַרדיע, וועגען אַמנעסטיע פאַ רפּאָליטישע אַרעסטאַנטען. דער פּרעמיער האָט די ווענדונג אויפגענומען מיט בעוואָרענישען.

וועטער-קאַטאַסטראָפעס

געוואַלטיגער שניי-שטורם אין רומעניע

בוקאַרעשט, 19. (ספּ.)

דאָ איז נידערגעגאַנגען אַ שרעקליכער שניי שטורם, וואָס האָט אָנגעמאַכט געוואַלדיגע שאָדענס. די קאָמוניקאַציע איז איבערגעריסען געוואָרען.

צוליב'ן נעפעל אַ לאָקאָמאָטיוו דערהרג'עט 6 אַרבייטער

מילהיים, 19. (ספּ.)

צוליב'ן גרויסען נעפעל איז אַ לאָקאָמאָטיוו איבערגעפאָהרען אַ גרופּע אַרבייטער. 6 פון זיי זיינען דערהרג'עט געוואָרען, 6 פערוואונדעט.

נעפעל איבער וואַרשא

וואַרשאַ, 19. (טעל.)

איבער וואַרשאַ הענגט היינט אַ געדיכטער נעפעל.

אַקסעיענקאַ סאַוו. געזאַנדטער אין וואַרשא.

וואַרשאַ, 19. (טעל.)

עס בעשטעטיגט זיך די ידיעה, אַז אַלס סאָוויעטישער געזאַנדטער אין וואַרשאַ ווערט בעשטימט דער בונד-אונצע־ ער סאָוו. געזאַנדטער אין פּראַג אַקסעיענקאַ.

טעאַטער און מוזיק

שלום עליכם'ס „סטעמפעניו" אין יודישען טעאַטער.

נאָך די פערשידענע שעהנע אויפפיהרונגען פון „די פּרוי פון דער גאַס", „קינדער, פערגעסט אייך נישט" א. א. האָט בערמאַ זאַסלאַווסקאַ פאַר איהר אָפּפאָהר פון לאָדז געמאַכט דעם יודישען טעאַטער עולם אַ שעהנע איבער־ראַשונג. זי שטעלט, נעמליך, אויף דער היגער סצענע דאָס גרויסע מייסטער־ווערק פון שלום עליכם „סטעמפעניו".

„סטעמפעניו" ווערט אויפגעפיהרט צום ערשטען מאָל היינט, פרייטאָג אָוונד.

מאָרגען, שבת נ. מ. ווערט געשפּילט „ווי אַזוי מיידלעך ווערען פערפיהרט".

שבת, אָוונד, צום צווייטען מאָל — „סטעמפעניו".

היינט עפענט זיך „אררט"

ענדליך זיך דערוואַרט, דאָס לאָדזער יודישע רעוויו-טעאַטער „אררט" האָט נאָך אַ זעהר שווערע חבלי לידה צום אויפנעמען ווינטער-סעזאָן און האָט זיך פערשפעטיגט מיט אַ חדשים פאַר וואַלען. דערפאַר אָבער וועלען מיר האָבען די זכיה צו זעהן „אררט" אין אַ נייעם שעהנעם לאָקאַל, מיט אַ פיינער סצענע וואו די געצעלטען פון דעם דאָזיגען יונגען טעאַטער'ל וועלען זיך רחבות'דיג קאָנען אויסשלאָגען.

די פייערליכע עפענונג פון'ם סעזאָן קומט פאַר היינט, פרייטאָג אָוונד. דאָס פּראָגראַם געהט אונטער'ן נאָמען „קיים מיט צרות".

אין אַ גוטער שעה און אָהן צרות!

פון פּוילישען טעאַטער

היינט, פרייטאָג אָוונד ווערט געשפּילט „דער סאָלדאַט שווייק". שבת נ. מ. „מירעלע אפרת". שבת אָוונד — דער „באַנוואַל קעניג".

קאַמעראַל-טעאַטער

אין קאַמעראַל-טעאַטער געהט ווייטער מיט פיל ערפאָלג אַסיף דימאָוו'ס אויסגעצייכנעטע שטיק „פּראַנקס-עקספּרעס".

—0—

ווימיש חושך

(—) אויך אין לאָדז האָט געבלאַנק אין אָוונד געהערשט אַ גערודלטער נעפעל. אין די טונקעלע אַפּגעלעגענע גאַסען אויף די פּערופעריעס פון שטאָט איז געווען ווימש חושך.

אַכטונג שערער אַרבייטער!!!

זונטאָג דעם 22 דעם חודש פּינקט־ליך 5 אַ זייגער נ. מ. קומט פאַר אין האַנדווערקער קלוב פּאָלודניאָווע 4 אַ פערזאַמלונג פון שערער אַרבייטער פאַר מיטגלידער און נישט מיטגלידער.

ח"ח שערער אַרבייטער קומט מאַסענ־ווייז.

הספריה „עבריה".

ע"י ההסתדרות הציונית (צגלניגה 4) דעומדת תחת ההנלת חברי ה „מרכז – העברי", מכילה אוצר ספרים גדול של ספרות יפה, ספרי מדע, כתבי – עת וכו'.

הספריה פתוחה בימי אלו ג' וה' בשבוע מ – 8 עד 10 שעות בערב ומוציאה ספרים לקריאה בתשלום הדשי נמוך. — ועדת הספרה.

אורטייל אין פּראָצעס געגען דער פּאַבאַר-אַפּערע

פּאָרוטשניק לאַביענגאַ בעקומען זעהר אַ האַרבע שטראָף

(§) געכטען אין דריטען טאָג פון'ם פּראָצעס פון דער פּאַבאַר-אַפּערע זיינען געהאַלטען געוואָרען די רעדעס פון דער פערטיידיגונג און פון פּראָקוראָר.

אַרום 8 אַ זייגער אָוונט נאָך אַ 3-שעה'דיגער בעראַטונג האָט דער פּרעזי־צענדער פון ריכטער-קאָמפּלעט מאַיאָר קאָריצקי-פערעפּעגטליכט פאָלגענדען אור־טייל: דער פּאָרוטשניק ד"ר אַנטאָני וולאַדזשימיערזש לאַביענגאַ אָרדינאַטאָר פון מיליטערישען קריי-שפּיטאָל אין לאָדז אויף זשעראָמסקי גאַס איז אָנערקענט געוואָרען פאַר שולדיג אין [illegible] געבען

אין יולי 1927 דעם פּאַבאַראָווע עלונער קאַטעגאַריע „צ" אַנשטאָט „ב" און אַזוי אַרום געמיסברויכט מיט זיין מאַכט. פאַר דעם דאָזיגען פערברעך ווערט ער פער'משפּט צו 2 יאָהר תפיסה פער־בייטענדיג זי מיט אויסבעסערונגס-הויז.

פאַר נעהמען לאַפּוכקע 100 דאָלאַר פון דער מאַכערקע בעגמשקאָווסקאַ, ווערט ער פער'משפּט אויף 2 יאָהר שווע־רע תפיסה, צו פערלירען אַלע רעכט, דע־גראַדירט צו ווערען צו דער מדרגה פון אַ געוועהנליכען זעלנער, צו דערוויטערען איהם פון מיליטער, אָפּצונעהמען ביי איהם דעם טיטול דאָקטאָר און צו קאָנ־פיסקירען די 100 דאָלאַר לטובת דער מלוכה-קאַסע.

דער פערמשפּטער האָט דעם אורטייל נישט אָנגענומען און גיט אָן אַ אַפּע־לאַציע. תיכף נאָכ'ן מעלדען דעם אור־טייל איז פּאָרוטשניק ד"ר לאַביענגאַ אַרעסטירט געוואָרען נישט נאָכקומענדיג די בקשה פון דער פערטיידיגונג צו לאָזען איהם אויף דער פריי צוליב דער זיך דערנעהנטערנדער חגא.

אומענדערונגען פון דער פירמע „סאַראַטי"

די האַנדעלס-בעציהונגען צווישען פּוילען און דער פרייעשטאַט דאַנציג, וואָס ווערען אַלץ מעהר פערבונדען, געפינט אויך אַנ'אָפּקלאַנג אין די אויסערליכע פאָרמען. מיר זעהען אַנב, אַז די בעקאַנטע שאָקאָלאַדע-פאַבריק אין דאַנציג „סאַראָטי" ווערט פון ענדע היי־יאָהר אומגעענדערט אויף „קאָסמאָ" אַקצ. געז. אין דאַנציג.

די אויסאַרבייטונגען „סאַראָטי" וועגען בעקאַנט מיט זייער אויסגעצייכענטער קוואַליטעט, און דעריבער וועלען די פיינשמעקער פון דער שאָקאָלאַדע דאַרפען די איבערענדערונג פון דער פירמע געה־מען צו קענטעניש, אַז קויפענדיג די שאָקאָלאַדע „קאָסמאָ", זאָלען זיי וויסען, אַז דאָס איז נישט קיין שום אַנדערע, ווי די אַלטע גוט-בעקאַנטע „סאַראָטי". די פירמע „קאָסמאָ" אַקצ. געז. אין דאַנ־ציג (פריהער „סאַראָטי") שטרעבט שטענדיג צו פערבעסערען די שוין אַזוי־ אויסגעצייכענטע סאָרטען פון איהר שאָ־קאָלאַדע.

די לעזער אונזערע עמפּפעהלען מיר דע סאָרטען פון דער פירמע „קאָסמאָ" אין היינטיגען גומער אַרורלצולעזען.

יודישער-פאָלקס אוני־ווערזיטעט אין לאָדז.

די גרונד-פראַגע פון יודישען עקאָנאָ־מישען לעבען אין פּוילען.

מאָרגען שבת האַלב ניין אַ זייגער אָוונד קומט פאָר אין זאַל פון התאחדות שיענקיעוויטש 3/5 אַ רעפעראַט פון דר. אריה טאַרטאַקאָווער א.ד.ט. די גרונד־פראַגען פון יודישען עקאָנאָמישען לע־בען אין פּוילען דער צווייטער רעפע־ראַט קומט פאַר זונטאָג דעם 22 ד. ח. האַלב 9 אָוונד א. ד. ט. קאָלומבוס [illegible] (דאָס נייעסטע ווערק פון יעקב וואַסערמאַן) ס'וועט רעפערירן דר. משה פריילך.

לעזט און אַבאָנירט

לאָדזער טאָגעבלאַט

די חברה „תפארת צעירים"

[illegible] № 51 [illegible]

BANK SPÓŁDZIELCZY
Kupców i Przemysłowców w Łodzi
Spółdz. z ogr. odpow. Tel. 136-46

פּראָצענט 1-טער שטאָק 39 צעגעלניאַנאַ 39 פּראָצענט 1-טער שטאָק

נעמט אָן וועקסלען, פּראָכטען און פערשידענע דאָקומענטען אויף אינקסע אויף אַלע פּלעצער אין גאַנץ פּוילען ביי אַ מינימאַלער פּראָוויזיע און צאָהלט אויס דעם זעלבען טאָג, ווייזט איבער געלד אויף גאַנץ פּוילען, נעמט אָן וועקסלען, איינלאַגען, נדן-געלדער און קלענערע אָפּשפּאָ־רונגען אויף די בעסטע בעדינגונגע, מאַכט דיסקאָנטאָ און גיט אַרויס אַוואַנסען אויף אינקאַסאָ

ערלעדיגט אַלס פּינקטליך און רעעל! (די באַנק איז אָפען פון 9 ביז 2 מיטאָג.)

פאָלקס-אוניווערסיטעט ביי דער ציונ. אָרגאַניזאַציע

מאָרגען, מוצאי שבת, 6 אַזייגער אָוונד אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגיעלניאַנאַ 4)

פּאַרלעזונג (אין דער העברע־אישער שפּראַך)

א. ד. ט. די יודען אין פּוילען (3. לעקציע)

פּרעלעגענט ד"ר פ. פרענקעל. אייַנגאַנג פריי!

די נאָהנטסטע פּאַרלעזונג; זונטאָג, 8,30 אָוו. ד"ר ה. פאַללאַק (פּויליש) די „נריכישע טראַגעדיע".

אַ הערליכע וואוינונג

פון 2 שטובען מיט אַ קוך און בעקוועמליכקייטען פאַר זעהר ביליג דירה-געלד פון זאָפאָרט איבער־צוגעבען. פּאָלנאָצנאַ 14 רוג ווסכאָדניאַ. צו ערפאַהרען ביי דער עקספּעדיציע „שאַיצוויטש און הערץ" לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 5, טעל. 143-98.

לעזט, אַבאָנירט דאָס „לאָדזער טאָגעבלאַט"

גדא טבא!

זר פרחים וברכת אושר לחברי

אלעזר שינפלד

לארושיו עם בחירת לבבו מרת

לאה טמפלהויף

דרכך בחיים תהית סוגה בשושנים ובנה עתידך המזהיר תחת שמי ארצנו. רעך יהודה ארי' גוטליב

פון די חסידים פון ראַדאָשיצער רבי'ן הרב ר' ישראל יוסף שליט"א ווערען מיר געוואויר, אַז דער רבי איז פערבליבען הי שבת און שטעהט איין ביי ר' עמנועל קאַפּעלוש פלעץ וואָלגאָשטשי 10.

מעכאַנישע שלאָסעריי און שווייסערייי

J. REDER, Łódź

Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)

כ'נעהם אָן פערשידענע מאַשינען-רעפּאַראַטורען ווי צופּאַסען פאַר־שידענע מאַשינען-טיילען. און אויטאָגענישע שווייסונגען.

אכטונג שטריקער!

איך שטעל צו טישען מיט מעסטערס פון 35 זל. אָן רעיעלע אויספיהרונג.

פּריוואַט-וואוינונג גדאַנסקאַ 20 וו. 17.

רעפּעראַטורען פון אויטאָמאָביל-רעסאָרען

פיהרט אַמשנעלסטען אויס די אויטאָמאָביל-רעסאָרען-פאַבריק פון

ALFRED HERMANS

לאָדז, שיענקעוויטשאַ 62, טעל. 139-13 2. הויף

שטענדיג אויף לאַגער נייע פעדערן ווי אויך איינצעלנע פעדערן פון פערשידענע אויסאַרבייטונגען ווי: פאָרד, שעוראָלעט, טאַטראַ, עסעקס, ציטראָען, וויפּעט, מאָריס א. א.

Grand-Kino

היינט און ווייטערע טעג! די געשיקטעסטע און שטיפערסטע אַרטיסטקע פון דער וועלט

ANNY ONDRA

אין לעצטען נייעסטען איגטערעסאַנטען פילם

„די זינדיגערין פון מאָנטפּאַרנאַס"

אין דער הויפּט-מענער-ראָל אַנדרע ראַאַנע. די הערליכע אַנני אָנדרא האָט דערגרייכט אין דאָזיגען פילם אַ רעקאָרד פון ערפאָלג, וואָ־ פּראָגראַם די סצענעס מיט אַ בצזונדערן הומאָר און פיקאַנטעריע. אָנהויב 4 נאָכמ. שבת זונטאָג און חגאות 12 מיטאָג. אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ר. קאַנטאָר. — אויסערן פּראָגראַם מאַגנעטיק ראָמאַן און פילם-כראָניק כון פ. א. א.

חוזק

הומאר און סאטירע • פון דער וואך •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

צו וועט איהר דען גלויבען גראף קאלי'ן?

פון גראף קאלי.

און אז גראף קאלי וועט קומען און זאגען,
אז יעטווידער בחור וואס טוט נאר פערמאגען
א קאפעטשקע שכל, נישט חתונה האט
אויב נישט איז ער טאקי דער גרויסער אידיאט —
צו וועט איהר דאן גלויבען גראף קאלין?..

און אז גראף קאלי — ער וועט אייך ערקלערען,
אז סקושט אייך א מיידעל ביי לבנה און שטערען,
און שווערט אייך איי הייסען אין ליידענשאטס-פיבער
אז איהר זייט דער ערשטער, דער בעסטער דער ליבער
דאך האט זי די צניעות פון לאנג שוין פערלוירען
אין ערגעץ א וועלד, אין קשאקעס אין קארן—
צו וועט איהר דען גלויבען גראף קאלי'ן?..

און אז גראף קאלי וועט שווערען אפילו,
אז סטרעפט אויך א דאזאר וואס ארבייט אין קהלה,
און טרייבט קיין פאליטיק, האט פיינט פיל צו ריידען.
און האט אויך א חוש פאר דעם ארימאנ'ס ליידען—
צו וועט איהר דען גלויבען גראף קאלי'ן?

און אז גראף קאלי — ער וועט אייך למשל
דערצעהלען, אז ס גיט אייך אנ'ערליכער „פאסעל",
וואס מיינט נישט די פענסיע און מאכען קאריערע
און שיקט נישט דעם וועהלער צו אלדע-כאליערע... —
צו וועט איהר דען גלויבען גראף קאלי'ן?...

די זיבען געבאט

נייע פעראָרדנונג וועגען אונטערשרייבען וועקסלען

ווי דער „חוזק" דערוויסט זיך, וועט צום נייעם יאהר 1930 ארויסגעהן א נייע פעראָרדנונג וועגען אויסשטעלען וועקסלען. די נייע פעראָרדנונג בעשטעהט פון זעקס פונקטען:

1) אונטערשרייבען וועקסלען דארף מען מיט דער רעכטער האנד (לינקע פועלי-ציוניסטען און סתם גערונקטע קאַגען עס טון מיט דער לינקער האנד).

2) דער זשיראנט דארף זיין א מענש (ה.ח. מלחמה-נבידים און כלל-טוער וועלען נישט טארען זשירירען קיין וועקסלען...)

3) געבען דער אונטערשריפט פון אויסשטעלער מוז זיך געפינען א צוי-שריפט: „צדק לפניו יהלך".

4) דער אדרעס דארף געשריבען ווע-רען מיט טינט.

5) וועקסלען האט רעכט צו שרייבען אפילו נישט קיין שרייבער.

6) די הויפט-זאך איז מ'זאל וויסען ווער עס פראטעסטירט.

7) אויף יעדער באנק מוז דינזשוריר'ן א מיטגליד פון „חסר של אמת".

ביאגראפיעס

פון שניידער

צוגעשטעלט צו די האנדווערקער-עקזאמענס איז שניידער-צעך

1) איך הייס נטע לייב און מיין ווייב פעסע דבורה.

2) כ'האב דריי מאשינען. צוויי מא-שינען שטעהען צו דער דיספאזיציע פון אוזשאנד סקארבאווי. און איין מאשין ווארט אויפ'ן מאגיסטראט.

3) איך בין א בעשעפטיגטער שניידער, און מיין פעסע דבורה שרייט: אז איך בין א מאנדריטער...

4) כ'בין א משלאנעק פון פעראיין, און ראווען אין דער חברה חייטים.

5) אנגעקומען צו א שניידער בין איך צו 12 יאהר.

6) געטראגען וואסער, געראמט די שטוב ביים מייסטער ביז 19 יאהר.

7) צו 20 יאהר האב איך אויסגענייט דאס ערשטע לעכעל.

8) צו 21 יאהר בין איך געגאנגען דינען דעם קייזער, און צו 22 יאהר בין איך שוין געווען ערשטער בארפאנש-משיק.

9) צו 25 יאהר האב איך חתונה גע-האט מיט מיין ערשט ווייב, און איצט האלט איך שוין ב"ח ביים פירמען ווייב.

10) צו 40 יאהר בין איך מיט מזל אריין אין דער קאמער, און האלט פאר-סאן.

—0—

א מאדערנער מענש

שרייבט איהר?
ניין, כ'נוץ א שרייב-מאשין.
זינגט איהר?
ניין, כ'נוץ א פאטעפאן.
פערדיינט איהר ס'עסען?
ניין, כ'שלינג פילען.
בעזוכט איהר קאנצערטען?
ניין, כ'האב א ראדיא.
רייכט איהר זיך צו שטארבען?
ניין, כ'האף, אז אנ'אויטא וועט מיך איבערפאהרען.

—0—

צייט-דיפערענץ

א לאדזער דיסקאנטער האט אויסגע-רעכענט, אז ס'לוינט בעסער צו פאהרען מיט א טאקסובקע ווי מיט'ן טראמוויי.
ווי אזוי?
ווייל אויפ'ן טראמוויי מוז מען בע-צאהלען פריהער-אויס, און א טאקסובקע בעצאהלט מען ערשט שפעטער, פערדינט מען צייט.

„צענטראלעוו"

פאליטיק פון דער וואך

מיר הערען שוין זייט חדשים
און סיים פון א מין „צענטרא-לעוו",
מאנכע וויסען, מאנכע קלערען,
מערקען זיך אויף פעהל אדער „טרעף".
כ'וויל דעם לעזער דאס ערקלערען,
וואס איז „צענטרא"—און וואס „לעוו",
וואס זיי אלע בינדט צוזאמען,
פארוואס זיי רופט מען: „צענטראלעוו".
דער טאטע — א היימישער חסיד
די מאמע — א סאפראזשעטקע,
דער עלטסטער זוהן א ציוניסט —
סאציאליסטקע — פרוילין בעטקע.
דער פעטער פונ'ם טאטענ'ס צד,
ער איז א היימישער דעמאקראט.
דער פעטער פון דער מאמע'ס צד —
ער איז גאר אנ'אריסטאקראט.
אט א אויסטויש פון רעכטס און לינקס
דא א „כבש" — דא א „זאב"...
פון דעם שקר מיט שלימזל
ווערט פאליטיש — א „צענטראלעוו"
פ ו ש ק ע.

דער יוד מיט'ן פראטעסט

אונטערגעהערט אין מאנופאקטור-געשעפט

יוד מיט'ן פראטעסט (צום מאנופאק-טוריסט): אלזא פאניע נארזשעווסקי, איך וויל ערליך וויסען ווען איך קריג מיין געלד פאר'ן פראטעסט, ווייל איך שלאפען רוהיגער.

מאנופאקטוריסט: איהר וועט רוהיגער שלאפען, ווען איהר וועט עס נישט ווי-סען.

ס'בענקט א היים, צו וואס?

אין דער קהלה ברענגט מען א פער-בלאנדזשעטע קינד, א יונגעלע.
— וואס וויינסטו? פרעגט איהם דער קהלה-בעאמטער.
— פיי אונז איז היינט דא שטראַיל
— ענטפערט דאס קינד.
— מא וואס דארפסטו וויינען? פער-קעהרט..
— יא, ענטפערט דאס קינד, איך קאן אבער נישט טרעפען אהיים.

פון סוחרים-פעראיין

אויף דער לעצטער פערזאמלונג אין סוחרים-פעראיין איז אנגענומען געווא-רען א בעשלוס, מ'זאל נאר לייזען ביי באנקראטשיקעס — ווייל זיי זענען היינט די איינציגע „פרומיסטען", וואס קויפען פאר קאסע...

דערליייז אונז!

א תפילה צו זאגען פאר יונג און אלט מענער און ווייבער.

פערבייט אונז, בעשעפער די צייט די מאדערנע
אויף די טעג פון אמאל, אויף די אלטע!
מיר האבען אויף מאדעס געבריהט זיך אויף הייסע
און בלאזען שוין נעבעך אויף קאלטע.

דערלייז אונז פון אויטאס, וואס פליהען ווי רוחות
און מאלען א טומעל, גערידער;
דערלייז אונז פון קליידער, וואס גרייכען די קגיה נישט
און אלערליי פארבען און פודער.

דערלייז אונז פון דזשאז-באנד, פון טראסק און פון טומעל;
דערלייז אונז פון די טענץ פון די נייע!
דערלייז אונז פון אלע מגפות מאדערנע,
דערלייז אונז פון „ליבעס פון טרייע".

און גיב אונז אמאליגען פוהרמאן דעם אלטען,
דאס פערדעל דעם דארען און אין וואגען,
און זאל ער אונז ציהען פאמעלעך, געלאסען,
נישטא דאך נאך וואס זיך צו יאגען.

און גיב אונז אמאליגען פוהרמאן דעם אלטען,
דאס לידעל, דאס לידעל וואס פלעגט אונז פערוויגען.
די אמת'ע חסידישע פרעליכע האפקע
דעם רבינ'ס פער' כשופטען ניגון.

און גיב אונז פון יענע פערצייטיגע ליבע,
פון שטרענגערע ליבע א שטיקעל;
די איצטיגע „פרייע" איז קאלט און איז לעבלעך
און טויג דאך נאר בלויז אויפ'ן שטריקעל!

סוגעסטיע

ר א ק ט א ר: ניין, איהר זענט נישט קראנק. עס איז נאר אנ'איינבילדונג! נעמט זיך ארויין אין קאפ, אז איהר זענט נישט קראנק און איהר ווערט שוין גע-זונד.

ח ו ל ה: גוט, איינשטימיג! נעמט זיך, הער דאקטאר, ארויין אין קאפ, אז איך האב אייך בעצאהלט פאר דעם וויזיט — און דער וויזיט איז בעצאהלט.

אנ'אפקיהלונגס-מיטעל.

שרכן: איך האב פאר אייער טאכטער א טייערן חתן, ער האט נאר איין חסרון: ער איז א הייסבלוטיגער.

מחותן: דאס איז נישט קיין חסרון, אז ער וועט א קוק טון אויף מיין קרא-סאווויצע, וועט איהם דאס בלוט פער-קיהלט ווערען.

אי, די פאסט!

עס איז נישט אויסצוהאלטען פון דער אונארדנונג אויף דער פאסט. שוין צעהן טעג, ווי איך האב אנגעשריבען א בריף צו מיין ווייב קיין זאקאפאנע, און היינט האב איך איהם געפינען ביי מיר אין דער בוזעם-קעשענע.

א גוטער סימן.

בעל-הבית: געהען זי ארוים, נוטשע, אונז'ס חתן ווארט אין דרויסען.

דינסטמיידעל: פון וואנען ווייסט דער הער, אז דאס איז מיין חתן?

בעל-הבית: איך האב בעמערקט, אז ער רויכערט מיינע פאפיראסען.

—0—

דער גט

א מעשה, וואס האט זיך פערלאפען נישט אין איישישאק און נישט אין האנאלולו, נאר דוקא ביי אונז אין לאדז.— — דערצעהלט פאדראבנע פון זעליג לייזער'ן אליין —

פון י. אבערזשאנעק.

— וואס הערט זיך?
— וואס זאל זיך הערען?
— ווי געהען די געשעפטען?
— ווי זאלען זיי געהען.
— וואס מאכט דאס בני בית?
— אזוי.
— וואס הערט זיך מכח שלום בית?
— פרעגט בעסער גוט, ליבער פריינד, ס'איז בוטער, בוטער איז וועניג—ס'איז פאסקודנע — כ'געה מיך גט'ן.
— וואס חידוש'ט איהר זיך אזוי, וואס שטעלט איהר אויף מיר אוים אזעל-כע מאדערנע אויגען? ווי קום איך, פרעגט איהר, זעליג לייזער, א יוד און די יאה-רען, א טאטע פון דערוואקסענע קינדער זיך צו גט'ן, און דערצו מיט מיין מרים-רחל'ן? אזא גוטע, אזא וואוילע, אזא בעשיידענע, אזא בעל-הבית'טע, 24 יאהר איז זי ווי געווען, און אויפ'ן 25-טן יאהר נאך גט'ן זיך? אפרייסען א מאמע פון קינדער, און קינדער פון א מאמע? דאס איז, זאגט איהר אנ'עסק פאר יונגע שניעקעס, אדער פאר „מאדערנע" מענ-טשען?... איר לאכט? איך וואלט אפשר אויך געלאכט, ווען דער גאר וואלט נים מיין געווען. איך איז וואויל, אז איהר האט אייך נישט פערשטראכירט אויפ'ן לעבען, און איהר האט נישט קיין עסקים מיט שדכנים.

אי, הערט איהר, די שדכנים, צוליב דעם שדכן מוז איך מיך איצט גט'ן מיט מיין מרים רחל'ן. צוליב דעם שדכנ'ס גאטניץ-בובעל וועל איך אויף מיינע אל-טע יאהרען מוזען ווערען א קאוואליר צום האבען.

— וואס איז געשעהן?
וועט איהר באלד הערען:
די היינטיגע מארעס זענען דאך איהר בעקאנט, ס'איז ארוים א נייע מארע — פערספראלירען זיך אויפ'ן לעבען. א וועלט מיט אגענטען געווארען! יודען, גארניקעס, לויפען ארום מיט טעקעס און די שטובען, און רעדען איין די וויבער, אז די מענער זאלען מאכען פאליסען. אסעקוראציעס וואקסען ווי שוואמען, און יודען-לעבענס-גערעהערס פעהלען נישט, און ווייבער דארפען דאך נישט מעהר. איז ווי איהר זעהט היינט א מאן, האט ער א פאליסע אין דער טאש.

אז שרה לאה די קרעמערין האט א פאליסע, און פריידעל פרומעט די אב-צעגערין האט א פאליסע, טא פארוואס זאל מיין מרים רחל נישט האבען א פאליסע?

האט מיר מיין מרים-רחל געגומען עסען און יארען: זעליג לייזער, זעה, אלע ווייבער האבען פאליסען, אלע מענער זעי-נען פערסטראכירט אויפ'ן לעבען, פאר-וואס זאל איך נישט האבען א פאליסע? א מענש איז דאך נישט קיין לאקשען-בריעם. א לאקשען-בריעם קאן דאך אויך צעשיט ווערען... די גאסען זענען איבער-פולט מיט סאמאלאדען, וואס לויפען ווי די משוגעים, די האסט ליב צעשפריני-גען פון טראמוואי און מיטען געגנ, מען הערט לעצטענס פון באהן-קאטאסטראַ-פען. לעצטענס זאגסטו עלי, אז עס שמעקט דיך אין א זייט... מאלע, וואס ס'קאן זיך מאכען מיט אזא שברי כלי ווי דו. פאלג מיך, און לאז דיך פער-סטראכירען. אויפ'ן הונדערט טויזענט-מען פאל, לאמיר האבען א פאליסע אין דער טאש...

און אז א ווייב, ווייל, העלפט עפעס? אודאי האב איך מיך געמוזט פערסטרא-כירען. זי איז דען נישט גערעכט? וואס איז דען א מענש? א מענש איז געגלי-כען צו א יוך-מאס: ער קאכט אזוי לאנג ביז ער קאכט אוים, און וואס וועט טאקי טון מיין מרים רחל, אז איך געב אזוי „גיעלצאנצע" א קאך-אוים? אי, וואס מ'שטיינס געזאגט, האט זי פון מיר, אז איך קאך נאך? זי איז דאך גאר טאקע א יודענע מיט פייער, מיט א'הייסען דעמפאמאמענט (לייען: טעמפעראמענט...) און איך? אנ'אויסגעשפילטער גראמא-פאן. כ'האב שוין הארמאטען און די פיס. די רעכטע האנד דערצעהלט מיר סארע וועטער ס'קומט... כ'הים מיט מג-זיק-בענליימונג. כ'שלאף, ווען זי וויל אויף זיין... — אפגעראזוועגט ארום און ארום. נו, פערשטעהט זיך, אז איך האב געמוזט פאר מיין מרים רחל'ן מאכען א פאליסע. געווים האב איך מיך געמוזט פערסטראכירען אויפ'ן לעבען.

נאר דאס איז נאך נישט אלץ. אז עס איז אזא מארע ארויסגעקומען, אז אלע ווייבער זענען פערסטראכירט. פארוואס זאל טאקע מיין מרים רחל נישט מיט-האלטען מיט דער מארע. נישט דאס פון איך אייך אויסען צו דערצעהלען. די צרה איז גאר דער שדכן. בעהוט און בע-שערומט זאלט איהר ווערען, צו האבען צו טון מיט שדכנים דעמאלט, ווען אייער ווייב האט א פאליסע און דער טאש. איהר מעגט עס הערען. אפשר האט איר אויך צו טון מיט שדכנים, און אפשר האט טאקע אייער ווייב אויך א פאליסע אין דער טאשקעוקע.

הערט א מעשה:

ווי איהר ווייסט, האב איך א דערוואק-סענעם זוהן, וועלוועלע, מילא איר קאנט דאך מיין וועלוועלע, א טייער קינד, גוט ווי די היינטיגע הוליע-פראנצלעך. מיט די קורצע מארינארקעס און מיט די ברייטע הויזען, וואס כאליען גאנצע טעג ביים בוליארד און שיסען מיט די „עצים" און „ביצים", וואס ווייסען נישט ווי אזוי א צעבראכענעם גראשען צו פערדינגען, וואס זייער גאנצע ארבייט בעשטעהט אין ארומלויפען מיט מיידען און קנאקען באניקערען. מיין וועלוועלע, זאל געזונד און שטארק זיין, איז א גערעטען קינד. שוסט נישט קיין „בראמקעס", שפילט נישט אין בילארד, לויפט נישט מיט מיידען. א וואוילער, א סאלידער יונגער-מאן. אי, ער איז א שטיקעל בעל-מום וואס ער שלעפט אביסעל נאך א פוס, און האט א פלעק אויפ'ן קאפ ווי די לבנה האלב-חודש און שטאמעלט אביס-סעל? דאס איז גארישקייטען. דערפאר איז ער אונגאנצען געראטען און טאטען — א סקראמגער. ער געהער נישט צו די דיינמיגע, וואס ווייסען זיך אליין אויסקלוי-בען אנ'אפגעמאליעוועטע ליאלקע, און דעם מאטען אפגעבען: מזל-טוב — כ'האב חתונה געהאט... מיין וועלוועלע ווייסט. אז ער האט א טאטע ביז הונ-דערט יאהר, וואס איז א שטיקעל מבין אויף די זאכען.

אנגומעלטען זאגט צו מיר מיין מרים רחל: זעליג לייזער, וואס וועט זיין דער הכלית? מ'דארף דאך עפעס א טראכט פון וועגען וועלעוועלען. די אין זיינע יאה-רען האסט דאך שוין געהאט איין ווייב בענראבען, וואסערע טאטע, זאגט זי, ביזטו? ס'פעהלען היינט כלות און לאדי.

דאכט זיך, אז דאס דאזיגע ארטיקעל איז דא געגוג. מ'דארף נאר איין פיפס גע-בען, מ'האט זיך נאר דערוויסען, אז עס איז דא א פאר הויזען — היינטיגע צוי-טען א בחור!...

האב איך טאקע געגומען זיך נאכפרע-גען וועגען א לייטישען שדכן, וואס פער-קעהרט אין בכבוד'ע הייזער. דערוויסט זיך וועגען איטשע בער'ן, אז ער האט איינ'בינג א גרויסען „ווינבור" אויף לאגער, האב איך נים לאנג געטראכט און אוועק צו איטשע בער'ן.

דערזעהט מיך איטשע בער, דער שדכן האט ער באלד פערשטאנען, וועגען וואס איך בין געקומען, פרעגט ער מיך: נו, ר' זעליג לייזער, וואס וועט איהר זאגען גוטעס? איהר זענט אודאי געקומען ווע-גען א שידוך.

ווי איהר וואלט דערפיי געשטאנען, זאג איך. ר' איטשע בער, איהר האט עפעס א לייטישע זאך פאר מיין זוהן, פאר מיין וועלוועלען? איהר קאנט דאך מיין וועלוועלע, א בחור א גאלד, נים פון די היינטיגע, זינגט נישט און שפרינגט נישט, רויכערט נישט און טרינקט נישט, שלעפט זיך נישט ארום גאנצע נעכט— א צאצקע א בחור.

צי איך האב לייטישע זאכען? פרעגט איטשע בער, איך האב אהן עין-הרע אנ-אויסוואהל. אתרוגים'לעך איינס ביי איינס, איין הדר שעהנער פון צווייטען. וואס ווילט איהר: יחוס צי געלד? ארער ביידע צוזאמען: יחוס מיט געלד? אט א דא. ווייזט ער מיר זיין ספר הזכרונות, אט א דא, זאגט ער, קאנט איהר זיך אויסקלייבען וואס אייער הארץ גלוסט.

איך האב גענומען דאס ספר הזכרונות האב געגומען מישען. מאקע נאר וואוש-גע זאכען, 20 יעהרינגע, און 30 יעהרינגע כלות מיט דירות אהן נדים, און כלות מיט נדנים אהן דירות. צוליב דעם גרוי-סען אויסוואהל, האב איך מיך נישט גע-קענט דעציזירען. זאל איך נעמען א כלה מיט נדן אהן א דירה, וואו וועט ער וועהן זיכען דירות? זאל איך נעמען א כלה מיט א דירה אהן נדן, וואס וועט ער טון נאך דער חתונה.

און מיטען דערינען, ווי איך זוך אזוי אין דעם ספר-הזכרונות, האט זיך מיר

געווארפען אין די אויגען די נאמען פון א יונגע אלמנה, מיט אנ'איינגענע אוים-מעבלירטע דירה פון דריי שטובען מיט א קיך, און א חוץ די דירה האט אויך די יונגע אלמנה גאנצע דריי טויזענד דא-לאר נדן, און זוכט זי נאר א בחור, און א יונגען, א געזונדען בחור...

אט א דאס. זאג איך, געפעלט מיר. א יונגע אלמנה, אנ'איינגענע אויסמעבלירי-טע וואוינונג מיט אזא מאטניא דערצו, דאס איז ווי געווינשען פאר מיין וועל-וועלען. א קליינינקטע, היינטיגע צייטען אנ'איינגענע וואוינונג מיט אזא „מאיאנ-טעק" צו, ער וועט דאך ערשט וויסען פון א לעבען...

צוזאמענגענומען האב איך גענומען מיין וועלוועלען, כ'האב מיר אנגעטון די שבת-דיגע קאפאטע, וועלוועלע האט זיך אני-געטון א רייגעם קראגען. אפגעפוצט זיך די קאמאשען אויף א גלאנץ, און זאלבע-דריט, איך, מיין זוהן צוזאמען מיט דעם שדכן ר' איטשע בער, זענען מיר אוועק צו דער יונגער אלמנה.

שטעלט אייך פאר מיין איבערראשונג, דער שדכן פיהרט אונז אין דעם הויז, וואו איך וואוין.

אך, זעהר גוט, זאג איך, און איינגע-נעם הויז, א שכנ'טע גאר, דא וועל איך וויסען די ריכטיגע אויסקונפט. אבער ווער קאן דאס זיין, קלער איך, די יונגע אלמנה? כ'וואוין שוין אין דעם הויז צעהן יאהר, כ'געדענק נארנישט, ס'זאל דא ווער פון די שכנים האבען געשטא-רבען.

מיין איבערראשונג איז אבער נאך גע-ווארען גרעסער, ווען דער שדכן האט אונז צוגעפיהרט צו מיין אייגענער וואוי-נונג.

וואס טוט זיך מיט אייך? האב איך ערשטוינט געפרעגט דעם שדכן: דא וואוין איך דאך גאר אליין, איהר מוזט האבען א טעות. ר' איטשע בער.

איך האב שוין נישט קיין טעות, האט דער שדכן' געענטפערט מיט א זיכערן מאן.

אט איז די יונגע אלמנה, האט דער שדכן געזאגט, אנווייזענדיג אויף מיין מרים רחל'ען.

אז מיין מרים רחל האט דערזעהן דעם שדכן, און דעם „חתן" מיט'ן „מחותן" איז זי אוועקגעפאלען אין חלשות. ס'זע-נען זיך צוזאמענגעלאפען שכנים און שכנ'טעס, מ'האט געגאסען קאלט וואַ-סער, מ'האט איהר גערדיבט די שלעפען, קוים מיט צרות, מ'האט זי דערמונטערט

ווי קומסטו, מרים רחל, און איטשע בער'ס גאטניץ-בובעל ארויין? וואסערע יונגע אלמנה ביזטו? איך בין שוין גע-שטארבען, וואס דו זוכסט חתנים?

זיי מיר מוחל, האט מרים רחל גע-גומען ליפען און גיסען מיט טרעהרען. דאס איז געווען היינט א יאהר, ווען די ביזט נישט היינט געראלט געלעגען קראנק אויף דער אנגינע... איך האב נע-מיינט... דעם דאקטאר... כ'האב מיך געוואלט „זאבעזפיעטשען"...

איצט איז ערשט מיר קלאר געווארען די גאנצע מעשה: היינט א יאהר, ווען איך בין געווען קראנק אויף דער אנגינע, האט זיך מיין מרים רחל דערמאנט, אז זי האט א פאליסע אויף דריי טויזענד דאלאר, א וואוינונג, דריי שטובען מיט א קוך, מיט מעבעל האט זי אויך, פארוואס זאל זי נישט טראכטען וועגען א לייטי-שען שידוך? און פארוואס טאקע נישט מיט א בחור? און פארוואס טאקע נישט מיט א „געזונדען" בחור? האט זי זיך בעצייטענס געוואלט „זאבעזפיעטשען" און איטשע בער'ס גאטניץ-בובעל?

אזוי האט מיך דער שדכן איטשע בער ארייגגעפיהרט אין מיין אייגענער שטוב ארייין, און מיין זוהן, וועלוועלען צוזא-מענגעטארט מיט דער אייגענער מוטער, צוליב דער פאליסע איז מיין מרים רחל געווארען א „יונגע אלמנה", וואס זוכט נאך ביי מיין לעבען א יונגען און געזונ-דען בחור...

וואס איז איצט?

איצט געה איך מיך גט'ן מיט מיין מרים רחל'ען. אנשטאט זי האט געוואלט ווערען א יונגע אלמנה, וועל איך בעסער פליבען א יונגער גרוש.

נישט געראלט זאלען זיי ווערען, די אגענטען מיט זייערע פאליסען!...

—0—

לאדזער כראניק

פון „וויזא".

מארגען, שבת 9 אָוונט וועט פראָפ. נאלאבאן האלטען א רעפעראט אין לאָ-קאל פון „וויזא", פשעיאזד 2 אויף דער טעמא: „מענדעלזאָהן, און די פוילישע יודען".

דעם זעלבען טאג 4 נאָכם. וועט פאָר-קומען א קאסטיומען-פערוויילונג פאר קינדער.

מאיר גראסמאַן אין לאדז

ה' מאיר גראָסמאַן, דער וויצע-פרע-זידענט פון רעוויזיאָניסטישען וועלט-פערבאנד, געוו. דירעקטאר פון יט"א, קומט זונטאג קיין לאָדז און ער וועט דאָ האלטען א רעפעראט.

ראַדאשיצער רבי אין לאדז

דער ראַדאָשיצער רבי ר' ישראל יוסף פינקלער, וועלכער ווילט די לעצטע טעג אין לאָדז, בלייבט אויף שבת און אוני-זער שטאָט און ער וועט פיהרען טיש ביים הונגען ראַדאָשיצער חסיד ר' עמנואל קאפעלוש, פרייהייטס-פלאץ 10.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

דעם 23. ד. ח. דארפען זיך צושטע-לען צו דער צוגאב-פאָבאָר-קאָמיסיע אויף ציגעל גאס 51 דער יאָהרגאנג 1889 פון 1., 4., 6., 7. קאָמיסאריאט, וועלכע האבען זיך נאך ביז איצט נישט געשטעלט צום פאָבאָר.

געפאהר פון א בוי-קאטאסטראפע אויף פיעטרקאווער 62.

(§) די איינוואוינער פון פיעטריקאָ-ווער 62 זענען בעאונרוהיגט געוואָרען צוליב דעם, וואס דעם דאזיגען הויז דראָהט די געפאהר איינצופאלען. די פראָנט-וואנד האט געפלאצט. פיל לאָ-קאטאָרען האבען מחמת מורא געלאָזען זיך שוין ארויסגעצויגען. די בוי-אינ-ספעקציע זאגט, אז קיין קאטאסטראפע דראָהט נישט.

—0—

א רויב-אנפאל אויף זגערזשער-גאס

(וו) אויף זגערזשער גאס האט א גנב אויסגעריסען ביי יאדוויגא וואזשניאק (קאמיענא 4) א האנד-בייטעל מיט 400 זל. און פערשידענע ווערט-פאפירען. דער גנב איז נעלם געוואָרען.

—0—

העברעאישער לעהרער פון קאנסטאנטין שיקט א מתנה דעם מלוכה-פרעזידענט

און בעקומט דערפאר א דאנק-בריף פון מלוכה-פרעזידענט'ס ציוויל-קאנצעלאריע.

דער העברעאישער לעהרער מ. ווי-דאווסקי פון קאָנסטאנטין (נעבען לאָדז) האט צום 11 יעהריגען יאָהר-טאג פון דער פוילישער אומאפהענגיגקייט צוגע-שיקט דעם מלוכה-פרעזידענט פראָפ. מאשטשיצקי א מתנה — דעם גאנצען טעקסט פון דער פוילישער קאנסטיטו-ציע געשריבען אין דער פאָרם פון פוי-לישען אדלער.

דעם 9. ד. ח. האט לויט'ן אויפטראג פון מלוכה-פרעזידענט ה' ווידאווסקי בע-קומען א דאנק-בריף פון דער ציוויל-קאנצעלאריע פון מלוכה-פרעזידענט.

—0—

נאכט-פאגאטאוויע ביי „לינת הצדק" מוז אונטערגעשטיצט ווערען!

מארגען א פערוויילונגס-אָוונט לטובת דער נאכט-פאגאטאָוויע אין „אזא".

מיט עטליכע טעג צוריק איז אויף די שפאלטען פון אונזער צייטונג פערעפענט-ליכט געוואָרען אן'אַפּעל-אויפרוף פון דער פאגאטאָוויע-קאָמיסיע ביי „לינת הצדק". אין דעם אויפרוף שטעלט די פערוואלטונג פעסט, אז אויב די געזעל-שאפט וועט נישט צוהילף קומען, דראָהט א געפאהר, אז די נאכט-פאגאטאָוויע זאל זיך מוזען אפשטעלען.

אמת, דער קריזיס אין שטאָט איז א קאטאסטראפאלער, מ'שטיקט זיך ממש אין געלד. מ'טאָר אבער נישט פערגעסען אז אפשטעלען די נאכט-פאגאטאָוויע הייסט שטעלען אין קאָן הונדערטער נפשות פון דער יודישער ארימקייט און מיטעלשטאנד. דאס טאָר נישט דערלאזט ווערען. ס'מוזען אנגעווענדעט ווערען אלע מיטלען, די דאזיגע נויטווענדיגע אינסטיטוציע צו דערהאלטען.

כדי אויף וויפיל עס איז צו דעקען דעם ריזיגען דעפיציט, און אויף א קורצע צייט מעגליך צו מאכען דעם נאָרמאלען גאנג פון דער נאכט-פאגאטאָוויע, אר-רענזשט דער „לינת הצדק" איין דעם היי-נטיגען שבת א גרויסען פערוויילונגס-אָוונט אין די זאלען פון „אזא" (געוועזענע „מעטראפאלקע" נארוטאָוויטש 20). דער אָוונט פערשפרעכט צו זיין זעהר אינטערעסאנט. מיט א סך אטראק-ציעס, טענץ און פערוויילונגס-נומערן.

ס'איז צו ערווארטען, אז דאס יודישע לאָדז וועט אויסנוצען די געלעגענהייט און שבת-צונאכטס אנפילען די זאלען פון „אזא" און אזוי ארום געבען א מעגליכקייט דער נאכט-פאגאטאָוויע פאָרטצוזעצען איהר נויטווענדיגע אר-בייט.

—ק.

יודישער סוחר פער'משפט אויף אנדערטהאלבען יאהר תפיסה
פאר פעלשען וועקסלען

(§) אין לאדזשער קרייז-געריכט איז געקומען פארגעקומען א פראצעס געגען סוחר אברהם חיים פאפראָטשינסקי (קאנסטאנטינער 26), וועלכער איז אָנ-געקלאגט געוואָרען אין פעלשען וועקס-לען. ער האט געמליך דיסקאנטירט וועק-סלען ביי די ה"ה קלעינבוים און רייכענ-בוים פון קאנסטאנטינער 31. די וועקס-לען זענען געגאנגען צום פראָטעסט. דאן האט זיך ארויסגעשטעלט, אז די אונטערשריפטען אויף די וועקסלען זיי-נען נעווען געפעלשטע. אזעלכע וועקסלען האט פאפראָטשינסקי ארויסגעלאזט אויף א 50 טויזענד זל. דער אנגעקלאגטער האט זיך מודה געווען אין פעלשען די אונטערשריפטען פון מעהרערע לאדזער פירמעס. ער האט עס געטון צוליב דער געקוועלטער לאגע. ער איז פער'משפט געוואָרען אויף אנדערטהאלבען יאָהר אוים בעשערענגם-הויז.

זעלבסטמארד אין פאניאַ-טאָווסקים פארק

(וו) אין פאניאטאָווסקי'ס פארק איז געכמען געפונען געוואָרען א פער'סמ'-טער דער ארבייטסלאזער און היימלאָ-זער עדווארד סמיגעלסקי.

בעשטראַפטע ווירטסלייט.

(מ) פאר אנטי-סאניטארען צושטאנד אין די הייזער זענען פער'משפט געוואָ-רען דורך דער שטאָט-סטאראָסטווע מעה-רערע לאדזער ווירטסלייט אויף ארעסט און געלד-שטראף.

א גנבה אויף אלט-שטאט

(וו) אין ווין-געשעפט אויף אלט-שטאט 1 האבען זיך אריינגעבעקו-מען גנבים, וועלכע האבען צוגענומען א פוטער. קיין סחורה האבען זיי נישט גערירט.

פערקויפס-שטעלען פון אלקא-האל אין 1930.

(וו) די וואיעוואדזטווע האט פעסט-געשטעלט, אז אין לאָדז וועלען אין 1930 זיין 180 איינצעל-פערקויפס-שטעלען פון אלקאהאל-געטראנקען, און דער גאנצער וואיעוואדזטווע 809 פערקויפס-שטעלען.

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

חנוכה-אקציע פון קרן-קימת

אונטערן פארזיץ פון דעפ. ד"ר ראָ-זענבלאט איז היינטיגע וואך פאָרגעקו-מען א פערזאמלונג פון די אקטיווע מיט-גלידער פון דער ציוניסטישער אָרג. וואָרעם ווי דעפ. ד"ר ראָזענבלאט האט געגעבען א קורצען איבערבליק וועגען דער לאגע אין א"י און האט בעטאָנט די נויטווענדיגקייט צו שאפען, בעזונ-דערס איצט, גרויסע באָדען-רעזערווען דורך דעם קרן קימת, איז איינשטימיג בעשלאָסען געוואָרען צו בעטייליגען זיך אקטיוו אין דער חנוכה-אקציע פון קרן קימת, וואס איז בעשטימט אויף אויס-צוקויפען נייע דונאמען ערד אין א"י כדי צו פערשטארקען דעם יודישען באָדען-בעזיץ און דעם יודישען ישוב אין לאנד.

פארלעזונגען פון דער פאלקס-אוניווערזיטעט.

מארגען, מוצאי שבת, 6. א זייגער אָוונד, קומט פאָר אין דער פאָלקס-אוני-ווערזיטעט די 3-טע פאָרלעזונג פון שען אנר. די שטעלונג צום איחוד מיט פוילען" (געשיכטליכער איבערבליק).

זונטאג, 8,30 אָוונד קומט פאָר אין לאָקאל פון דער ציונ. אָרג. א פאָרלעזונג אין דער פוילישער שפראך פון בעקאנ-טען ליטעראטור און טעאטער קריטיקער ד"ר ווילהעלם פאלעק אויף ד. ט.: „די גרויסע טראגעדיע".

די העברעאישע ביבליאטעק „עבריה".

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, איז די העברעאישע ביבליאטעק ביי דער ציונ. ארגאניזאציע פולשטענדיג רעאָר-גאניזירט געוואָרען. די לייטונג פון דער ביבליאטעק, וועלכע ליגט איצט אין די הענד פון „מרכז עברי" בעמיהט זיך צו פערגרעסערען די צאהל שטענדיגע לעזער. די ביבליאטעק קאָמיסיע האט אויפגעפאָדערט, אלע וואס האבען זיינער צייט גענומען ביכער צו לעזען, אפצו-ברענגען זאפארט די ביכער און ציוניס-טישען ביוראָ. די ביבליאטעק איז אפען יעדען זונטאג, דינסטאג און דאָנערשטאג פון 8 ביז 10 אָוונד.

ארום די 4 „התאחדות" קאנפערענץ אין פוילען

אין צוזאמענהאנג מיט דער „התאח-דות" קאָנפערענץ, איז געכמען אָוונד פארגעקומען א פארטיי פערזאמלונג אין לאדזער „התאחדות" ווי ס'איז בעהאנ-דעלט געוואָרען א רייהע פראָבלעמען, צווי ד"ר פ. פרידמאן וועגען „די יודען אין די רעכטע פ"צ. וועגען דער פראגע האָ-בען רעפערירט די ח"ח: יוסף לעווי און ד"ר טארטאקאווער. אין דער דיסקוסיע האבען זיך בעטייליגט די ח"ח ליכטענ-שטיין, ראסין, גרינפעלד, צוליב דער שפעטער צייט איז די פערזאמלונג אפ-געלעגט געוואָרען.

—0—

Wytwarzana całkowicie w kraju przez generalnego zastępcę firmę Z. BOCHNER i S-ka, Dziedzice.

לאדזער שיך-סוחרים אין קאמף מיט דער אויסלענדישער קאנקורענץ

די שוסטער זאלען ארגאניזירען א מאסען-דעמאנסטראציע. — דאס בעסטע מיטעל וואלט אבער געווען צו פערבילינגערן די אינלענדישע שוך-וואַרג.

לאָדז שטעהט איצט אונטערן צייכען פון א נייער-אקציע פון פערפעסטיגען די היימישע שיך- און לעדער-פראָדוקציע.

דעם דאזיגען ענין איז געווען געווידמעט א ספעציעלע קאנפערענץ פון שיך-סוחרים, שוסטער-צעכען שטעפער'ס און גארבער. די קאנפערענץ איז געכמען פארגעקומען אין לאָקאל, פון דער האנד-ווערקער-קאמער (פיאָטרקאָווסקא 18).

די פארשטעהער פון די שוסטער, שיך-סוחרים און גארבערייען האבען בעיקר ארומגערעדט די מיטלען, ווי אזוי צו פערבילינגערן די פוילישע שיך, ווייל אין משך פון דער דיסקוסיע אי-בער דער אנגעווענדעטער פראגע האט זיך ארויסגעוויזען, אז די אויסלענדישע שיך זענען א סך ביליגער, ווי די שיך פון היימישע אויסארבייטונגען, כאטש די אויסלענדישע אויסארבייטונגען בע-לאסטעט מיט צאל, מיט אויסהאלטען פערטרעטונגען, ספעציעלע אדמיניסטרא-ציעס א.א.וו.

די פערטרעטער פון די שיך-סוחרים האבען אנגעוויזען, אז רויהע לעדער, ווייכע און זוילען, איז דא טייערער פון די אויסלענדישע, וועלכע מ'קויפט אין לאָדז. איינער פון די אנגעזעהענסטע שיך-מאגאזינערן האט בעת-מעשה דער-צעהלט, אז אין דער לעדער-בראנזשע ווערט אין פוילען געפיהרט א נישט-ראציאנעלע פאליטיק, וועלכע ברענגט דערצו, אז יחידים ווערען רייך אויפ'ן חשבון פון די פערטייערטע שיך-אויס-ארבייטונגען. אזוי, למשל, האט יעדער שותף פון דער ווארשאווער מעכאנישער שיך-פאבריק דאס פערגאנגענע יאָהר גע-האט ריינעם ריווח 75,000 דאָלאר!

דער איצטיגער צושטאנד מוז אריינ-ברענגען אן'אונגארמאליקייט און די ברייטע זען פון שיךוואַרג און — אויסלענדישע שיך- און לעדער-פירמעס שפעקולירען אין פוילען אויף דעם אומשטאנד. אויס-לאנד גיט טאקע ביליגערע שיך. דאס טרעפט שווער נישט בלויז די סוחרים, נאר אויך די בעל-מלאכות. די לאדזער פיליע פון „באטיא" האט שוין אריינגע-שטעלט 8 מאשינען, וואס וועלען אין משך פון 15 מינוט אפגעבען א פאר נייע זוילען פאר 3 זל. אלזא, אויך מיט די ארבייטער, מיט די ארימעלייט, קאנקו-רירט אויסלאנד אין לאָדז. אין אויסלאנד איז די דאזיגע קאנקורענץ דערשלאגען געוואָרען א דאנק דעם, וואס די ארביי-טער האבען אראפגעלאזט 20 פראָצ. פון זייערע לוינען.

בעת דער דעבאטע האבען איינע די אנדערע פארגעווארפען, המלאי מען רע-קאמענדירט די קונים נאר אויסלענדי-שע אויסארבייטונגען, הגם די זעלבע זענען ערגער, ווי די היימישע. דער ציל פון רעקאמענדירען די אויסלענדישע שיך איז נאר צו האבען א גרעסערען ריווח.

איינער פון די רעדנער, גלח ראשקאָוו-סקי, זאגט, אז דאס איז א מלוכה-ענין, וואס דארף רעגולירט ווערען דורך דער רעגירונג. אבער קודם כל דארף לאָדז נים שווייגען; מ'דארף מאביליזירען אלע שוסטער, שטעפער, געזעלען און מייס-טער, די גארבער'ס און שיך-סוחרים, כדי צו פיהרען אן'ענערגישען קאמף געגען דער אויסלענדישער שיך-קאנקורענץ אין אונזער שטאָט.

דער יודישער פארשטעהער פון די שוסטער און שטעפער-צעכען, ה' מאיר פרינץ, זאגט זיך ארויס פאר ארגאני-זירען גרויסע אויפקלערונגס-מיטינגען פאר'ן קאמף מיט דער אויסלענדישער שיך-אנשיקעניש אויף לאָדז.

ווייל טויזענדער פאמיליעס פון ארביי-טער און האנדווערקער בלייבען צוליב דעם בעדראָהט, נישט צו האבען דעם אָרימען ביסען ברויט.

דיר. פיעקארסקי זאגט, אז מ'דארף מעכאניזירען די שוסטער-ווארשטאטען, כדי צו קאָנען בעקעמפען אויסלאנד אויפ'ן פוילישען מארק.

די יודישע שיך-סוחרים אהערבערג, ווינדמאן, העכטקאפף און גארבער בושע ושינסקי זאגען זיך ארוים פאר אונטער-נעהמען אן'ענערגישען קאמף.

סעקרעטאר ווארזינסקי זאגט זיך ארוים פאר א קאנפערענץ מיט פאבליט ווע-גען א ברייטער אקציע.

לסוף איז אויסגעוועהלט געוואָרען א קאמיטעט פון די ה"ה: יאקיביעץ, לע-וואנדאָווסקי, יאאב, העכטקאפף, קאָ-וואלטשיק, ווינדמאן פרינץ, טענענבוים, מילשטיין, בושעזשינסקי און פארשטע-הער פון דער האנדווערקער-קאמער. דער קאמיטעט וועט רופען א צווייטע קאָנ-פערענץ וועגען דער פראגע.

דערווייל וועט דער קאמיטעט ארגא-ניזירען א פאר מיטינגען געגען דער אויסלענדישער שיך-קאנקורענץ; ער וועט שיקען א דעלעגאציע צום וואיעוו-וואדע און דערלאנגען א מעמאריאל צום פינאנץ-מיניסטעריום וועגען העכע-רען דעם צאל אויף אויסלענדישען לע-דער און שיך.

צווישען די אנוועזענדע איז אגב אויף-געפאלען דער לאזונג צו ארגאניזירען א גאסען-מאניפעסטאציע פון שוסטער געגען דער אויסלענדישער קאנקורענץ.

—0—

סענסאציאנעלע ערקלערונג פון דער „מאכערקע" בענטשקאווסקא

אין די רוסישע צייטען איז זי געווען בעקאנט אונטערן נאמען מאריא איוואנאווא

צווייטער טאג פון פאבאר-פראצעס.

(§) נעכטען, אינ'ם צווייטען טאג פון פאבאר-פראצעס אין לאדזער מיליטער-שען געריכט, זענען אויסגעהערט געווא-רען די ווייטערדיגע עדות, און נעמליך: מאריא בענטשקאווסקא, וועלכע האט גע-שפילט די הויפט-ראל אין דער פאבאר-א-ערע. דער קאפראל דינדאק און דער בע[illegible] רייטער עלזנער.

די ערשטע איז אויסגעהערט געווא-רען מאריא בענטשקאווסקא. זי האט ערקלערט, אז בימי-רוס איז זי אויך גע-ווען א פאבאר-מאכערקע און זי האט מעהר ווי איין מיליטער-פליכטיגען בע-פרייט פון דינסט. אין יענע צייטען האט זי זיך גערופען מאריא אוואנקאווא. אונטער דעם נאמען האט מען זי גע-קענט אין די ברייטע קרייזען פון די רוסישע אפיצירען.

דערנאך האט אפגעגעבען זיינע ער-קלערונגען דער קאפראל דינדאק. ער האט דערצעהלט, אז קומענדיג מיט בענטש-קאווסקא'ן פון טאמאשאוו, האט ער זיך פון איהר דערוואוסט, אז עלזנער האט זיך נישט לייטיש אויפגעפיהרט, ווארום ער האט צוגעזאגט צו געבען פאר'ן בע-פרייען זיין זוהן 400 דאלאר און נישט געהאלטען ווארט. דערביי האט פון דעם געראבט קריגען דער פארטשניק לא-ביענא 160 דאלאר. בענטשקאווסקא האט זיך בעמיהט, אז עלזנער זאל ארי-בערגעטראגען ווערען אין לאדזער מילי-טערישען שפיטאל, וואו ער איז בעהאנ-דעלט געווארען דורך ד"ר לאביענא.

די אינטערעסאנטסטע ערקלערונגען האט אפגעגעבען דער בעפרייטער פריזיוואניק עלזנער. ער האט אין געריכט געדרעהט מיט דער צונג. דער געריכטס-פארזיצער האט איהם אין מיטען-דרינען געפרעגט: פארוואס האט עלזנער, א שטענדיגער לאדזער איינוואוינער, א סטודענט פון אן'אינטעליגענטישען אוניווערזיטעט זיך איינגעמעלדעט אין טאמאשאוו אלס חזרים-הענדלער, צוליב וואס ער איז געשטאנען פאר דער פאבאר-קאמיסיע אין בזשעזשין. אויף דער קשיא האט עלזנער נישט געוואלט ענטפערן.

אין געריכט נעמט מען רעכענען אז, אז אין טאמאשאוו איז עלזנער געווען איינגעמעלדעט אויף פאלשע דאקומענ-טען.

נאך עלזנער'ס עדות-זאגע האט דאס געריכט בעשלאסען ארויסצורופען נאך צוויי עדות: דעם אויספארשונגס-ריכ-טער, וועלכער האט פערהערט עלזנער'ן און דעם אויספארשונגס-ריכטער פון מי-ליטערישען געריכט.

דערמיט האבען זיך פערענדיגט די נעכטיגע פערהאנדלונגען. היינט איז צו ערווארטען דער אורטייל.

—o—

קאמף, קעגען שווינזוכט.

(מ) היינט דאנערשטאג 7 אווענד וועט פרוי ד"ר אננא מארגאלים לעזען אויף נארוטאוויטש 30 א רעפעראט וועגען פערהיטונגס-אימפונגען קעגען שווינד-זוכט ביי זויג-קינדער.

—o—

באטיא עפענט א שיך-פאבריק אין פוילען

די נעכטיגע עפנונג פון באטיא'ס שוך-לאגער

בעכטען איז פארגעקומען די ערעפענונג פון באטיא'ס שיך-לאגער אין לאדז. אין צוזאמענהאנג מיט דער ערעפענונג האט דער דירעקטאר פון דעם לאדזער באַ-טיא-שיך-לאגער איבערגעגעבען אונזער מיטארבייטער, אז דער טשעכישער שיך-פאבריקאנט באטיא טראגט זיך ארום מיט א פלאן אויפצובויען א גרויסע שיך-פאב-ריק אין קראקא, וואס וועט ארבייטען לויט דעם סיסטעם, וואס די באטיא-פאבריק אין טשעכיען. ביים בוי פון דער דאזיגער פאבריק און ביי דער פראדוקציע וועלען בעשעפטיגט ווערען ארבייטער פון פוילען.

—0—

קארטעל פון פראדוצענטען פון בוימוואל-סחורות

וויל שאפען די לאדזער האנדעלס-קאמער

די לאדזער האנדעלס-קאמער בעמיהט זיך איצט פון דאס ניי צו שאפען א קאר-טעל פון דער בוימוואל-אינדוסטריע. צו דעם צוועק וועט צוזאמענגערופען ווערען א בעראטונג מיט די גרעסטע פראדוצענ-טען פון ווייסע און געדרוקטע בוימוואל-סחורות.

—

א אלטע בעטלעריו געפונען דעם טויט אונטער די רעדער פון טראמוויי

(§) נעכטען אווענד איז אויף זגער-זשער שאסע אן'עלטערע פרוי ארונ-טערגעפאלען, אונטער די רעדער פון טראמוואי מ'האט דעם קרבן אפגענומען מיט א צושמעטערטען שארבען און אפגעשניטענעם פוס. דעם טויטען קערפער האט די פאגאטאוויע אפגע-פיהרט אין פראזעקטאריום. עס איז נישט געלונגען פעסטצושטעלען ווער די זקנה איז. זי איז געווען א בעטלע-רין.

—o—

דערשטאכען א מלמד

פון א תלמוד תורה אין פאביאניץ

פאביאניץ, (טעלעפ) ארום 9 אווענד איז אויף דער בעלעבטער ווער-שאווסקא-גאס דערשטאכען געווארען דער מלמד פון דער תלמוד תורה „אור תורה" משה יהושע יאסקאוויטש. די אנפאלער האבען איהם געגעבען דריי מעסער-שטעך, פון וואס ער איז אגידערגעפאלען אויף דר'ערד, בעגיסענדיג זיך מיט בלוט.

ווען די פאליציי איז אנגעקומען איז שוין פון די מערדער קיין שפור נישט געווען. דעם שווער-פערוואונדעטען האט מען אפגעפיהרט אין שפיטאל פון דער קראנ-קען-קאסע. זיין לאגע איז א געפעהרלי-כע. דער מערדערליכער אנפאל האט אויפ-גערודערט די גאנצע יודישע בעפעלקע-רונג אין פאביאניץ.

ענטדעקט א נייע גרויסע אפערע אין לאדז

געגרינדעט א „פירמע", גענומען „קויציע" פון בעאמטע און געמאכט פליטה

(רא) אין לאדז איז נעכטען ענטדעקט געווארען אנ'אפערע, וועלכע איז אויס-געפיהרט געווארען צום שאדען פון מעה-רערע לאדזער איינוואוינער.

אין אויגוסט האט זיך אויף גאווראט 17 געעפענט א „האנדעלס-ארגאניזא-ציע", וואס איהר אויפגאבע איז געווען צו פערמעקלען דירות און אנדערע קליי-נע מסחרים. דער בעל-הבית פון דער ראזינער „פירמע" איז געווען איינער וולאדיסלאוו ראיעוויטש פון פויזען. די „פירמע" האט געהאלטען גאנץ שמאל, אבער ראיעוויטש האט זיך ארויסגע-דרעהט פון דער שווערער לאגע. ער האט געגעבען אנ'אנאנס אין די צייטונגען, אז ער זוכט א ביורא-לייטער און בעאמ-טונגען. עס זענען טאקע אנגעקומען א סך אפערטען, אבער קוואליפיצירט צו דער ארבייט האט ראיעוויטש נאר אזעלכע, וועלכע האבען איהם געגעבען צו 500 זל. קויציע און פון 2 אנגאזשירטע „קע-ראווניקעס" האט ער גענומען צו 1000 זל. צוגענומען די קויציע און געהייסען די ניי-אנגאזשירטע מענשען קומען אין א פאר טעג ארום צו דער ארבייט. ווען זיי זענען געקומען אין „געשעפט" ארייין איז ראיעוויטש נישט געווען. איינער אראצקי האט זיי ערקלערט, אז דער „שעף" איז צייטווייליג ארויסגעפאהרען פון לאדז, מעגען זיי דעריבער קומען אין א פאר טעג ארום. נעכטען האט איי-נער פון די אנגאזשירטע בעאמטע זיך דערוואוסט, אז ראיעוויטש האט „אנגע-פיפען" אויף א גרויסע סומע א בעקאנ-טען לאדזער דיסקאנטער, וועלכען ער האט איינגעשלייערט זיינע איינענע וועק-סלען. און דאן האט ער זיך געלאפט, אז אויך איהם און זיינע קאלעגען זענען בעשווינדעלט געווארען פון דעם פויזנער געשעפטס-מענש. דער ענין איז איבער-געגעבען געווארען צו דער פראקוראטור.

—

טעלעגראמען

הי טעמפעראטור שטארק געפאלען

בערלין 18 (ספעצ.) לויט די מעלדונגען פון פרייבורג אין שווארצ-וואלד איז דארט די טעמפעראטור פלוצלייג שטארק געווארען. אין די נידריגע ערטער וויזט דער טערמאמעטער 5 גראד אונטער זערא אין די בערג 14 גראד. אין משך פון טאג איז די טעמפעראטור נידריגער געווארען ביז 10 גראד. עס זענען אויך געפאלען געדיכטע שנייען.

נישט נאר אין פוילען

נאר אויך איז אמת'ן מאנשעסטער הערשט א קריזיס

לאנדאן 18 (ספעצ.) לויט מעלדונגען פון מאנשעסטער וועט די רוה-צייט אין די דארטיגע פאבריקען אין די חגא טעג אנהאלטען נישט ווי ביז איצט 2 טעג, נאר א גאנצע וואך. צוליב די קליינע בעשטעלונגען אין דעם קריזיס וואס הערשט אין דער מאנשעסטער'שער טעקסטיל-אינדוסטריע 120 טויזענד ארביי-טער וועלען דעריבער יום-טובן א גאנצע וואך.

קאמיטעט אויפצובויען די געליטענע ישובים אין ארץ-ישראל

ירושלים, 18. דעצ. (יט"א) עס איז געגרינדעט געווארען א הילפס-קאמיטעט אויפצובויען די געליטענע ישובים אין ארץ ישראל. אין קאמיטעט געהן אריין קאלאנעל קיש, אינזש. רוטענבערג א. א.

די הכנסות פון „קרן היסוד" פאר'ן לעצטען חודש

ירושלים, 18. (יט"א) לויט די ידיעות, וואס עס האט פערעפענטליכט דאס צענטראל-ביורא פון קרן היסוד, בעטרעפען די הכנסות פון לעצטען חודש 19985 פונט.

88,000 דאלאר געפינען אין א קינסט-ליכען פוס פון פערשטארבענעם יוד

ווין, 18 (יטא) די פוילישע געזאנד-שאפט בעשטעטיגט די ידיעה וועגען 88 טויזענד דאלאר, וואס מען האט געפינען אין קינסטליכען פוס פון יוד נח גאלד-בערג.

נח גאלדבערג איז א פוילישער יוד. ער איז געשטארבען אין א ווינער שפיטאל.

נאך זיין טויט האט די שפיטאל-פערוואל-טונג איבערגעשיקט זיינע זאכען צום פוי-לישען קאנסולאט. בעת'ן אדורכקוקען די זאכען האט מען אין קינסטליכען פוס גע-פונען בעהאלטען 88,000 דאלאר מזומן געלד. גאלדבערג איז א געוויסע צייט געווען אין ניו-יארק.

פויערים אין אוקראינא דער'הרג'עט 4 אגענטען פון ג. פ. או.

10 פויערים דערשאסען דורך דער פאליציי

מאסקווא, 18 (ספעצ.) אין דער געגענד פון קיעוו זענען פויערים נעכטען בעפאלען 4 אגענטען פון ג. פ. או. און זיי ערמארדעט. פאליציי און מיליטער האט אינטערווענירט און מיט ביקסען-שאסען דער'הרג'עט 10 פויערים און 10 פערוואונדעט.

אויך ארום כארקאוו איז אין דאנער קאנט קומען פאר פויערים-אונרוהען. די סאוו. צייטונגען פאדערען אנצונעמען די שטרענגסטע מיטלען געגען די שולדיגע.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע זאל — נארוטאוויטש 20 —
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן

גאסטראלען פון די בעליבטע ארטיסטען ברודער זאסלאווסקא
שלמה הערשקאוויטש און לעאן געטליבערמאן

פרייטאג ד. 20 שבת ד. 21 זונטאג ד. 22 9 אוו. פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין לאדז
דאס גרויסע מייסטערווערק פון שלום עליכם אויסגעפירט לויט די רעזשי פון ראדאלף זאסלאווסקי

סטעמפעניו
אין 4 אקטען פון פאלקס-שרייבער שלום עליכם הויפט-ראלען רחל'ע—זאסלאווסקא סטעמפעניו — געטליבערמאן חייקעל — הערשקאוויטש. ספעציעלע מוזיק פון אמת'ן סטעמפעניו מיט 100 יאהר צוריק.

גרויסע אויסשטאטונג. נייע קאסטיומען. פערשטארקטער ארקעסטער.
אין סטעמפעניו ווערן פאלגענדע טענץ אויסגעפירט 1) כשר טאנץ. 2) קינדער טאנץ. 3) מחותנים טאנץ. 4) כלייזמר טאנץ. 5) א פרייליך שלענגעל טאנץ ווערט אויסגעפיהרט דורכ'ן אנסאמבל.
אין זאל צווישען פובליקום.

די הכנסה פון זונטאג דעם 22-טען גייט לטובת די ווארים שטוב פאר ארימע שול-קינדער ביים פאריין „בית-חם" ווסכאדניא 70.

שבת, 4 נאכמיטאג צו ביליגע פרייזען די אויסגענומענע פיעסע
ווי אזוי מיידלעך ווערען פארפירט
אין 3 אקטען מיט פראלאג מיט געזאנג און טענץ פון קאלמאנאוויטש
הויפט-ראלען: עמא—זאסלאווסקא, בערגער—געטליבערמאן, אייזיק חאמוט—הערשקאוויטש

מאנטאג, דעם 23-טען 9 אווענד גרויסע פאפולערע פארשטעלונג פון 1 ביז 2.50 זל.
די אין לאדז בע-ליבטע פיעסע — היים זיסע היים אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון ראזענבערג.
הויפט - ראלען: לענא — זאסלאווסקא, מישא — געטליבערמאן, מלך זעץ — הערשקאוויטש.

עס נעמט אנטייל לויט א. ב. פרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, גוטמאן, האמבורגער, מאכאראווסקי, נייהויז, פאלאנסקי און ראקאוו.
אדמיניסטראטאר—מ. ארנוואלד, מוזיקאלישע לייטונג—ל. זעלמאן.
בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

שענדליכער פאמפלעט

מיט אנ'אנטיסעמיטישען אונטערשלאג אויף דער סצענע פון לאדזער שטאטישען טעאטער

א טעאטער-סקאנדאל, וואס האט נישט זיין גלייכען.

אין שטאטישען טעאטער איז פארגעגען שבת געגעבען געווארען די פרעמיערע פון א שטיק, וואס גרענעצט מיט א גרוי-סען געזעלשאפטליכען סקאנדאל.

דער „באנוועל-קעניג" הייסט דאס שטיק און דער הויפט-העלד טראגט דעם נאמען קראהן. פאר'ן צושויער ווערט אבער באלד קלאר, אז דאס גאנצע שטיק רחמנא לצלן, איז נישט מעהר ווי א שענדליכער פאמפלעט, אין בעסטען פאל א שלעכט צונויפגעשטופעקעוועטע פארא-דיע, א זעהר וואולגערע סאטירע אויפ'ן לעבען און שאפען פון אשר קאהן מיט בולט'ע בייזע כוונות צו בעשמוצען און רעכנדיגען אויף א קליינליכען אופן איי-נעם פון די פאפולערסטע בירגער פון אינזער שטאט, וואס האט על כל פנים געוואלדיגע פערדינסטען פאר דער היי-מישער אינדוסטריע און א דאנק זיינע ארגאניזאטארישע פעהיגקייטען לעבען רא 10 טויזענד משפחות, וואס ווייטערע שפייזער זענען בעשעפטיגט אין דער „ווידזשעווער מאנופאקטור". דאס ראזיגע „שטיק" איז, קענטיג, אויסען נים מעהר, ווי צו שעדיגען אשר קאהנ'ס גרויסע קרעדיטען אין אויסלאנד און צו פאראר-לוזירען זיינע פלענער וועגען פונאנדער-נייען די גרויסע פאבריקען פון ווידזעוו.

אנגעשריבען האט דאס שטיק א זשורנאליסט פון א פויליש-יודישער מ'שטיינס געזאגט צייטונג און עס בע-שטעהט פון לויז-געבונדענע, באנאלע רעפליקען מיט א פערפלאכטען סאציא-לען אונטערשלאק.

די דירעקציע פון שטאטישען טעאטער וואס דארף, משמעות, לויט'ן אויפטראג פון סאציאליסטישען מאגיסטראט אויפ-פיהרען זאכען, וואס זאלען ענטהאלטען דעם דראמאטישען קאנפליקט צווישען קאפיטאל און ארבייט, — האט זיך מיט אט דער בילינגער מאנדאט ארבייט אויס-געשטעלט זעהר נישט קיין שעהנעם אטעסטאט. עס איז פשוט נישט צו פער-שטעהן, ווי אזוי אנ'ארטיסט ווי ארוועג-טאוויטש, זאל געקענט האבען אויסגע-קליבען אזא געשמאקלאזיגקייט פאר'ן רעפערטואר פון א טעאטער, וואס האט א קינסטלערישע טראדיציע.

ווער איז דער הויפט-העלד פון „באנ-וועל-קעניג"? א יודישער אונטערנעה-מער, וואס איז גרונדירט לויט'ן אויסשער-ליכען אויסזעהן פון אשר קאהן און וואס שטעלט מיט זיך פאר לויט דער קראפע-ציע אויף דער בוהנע עפעס א לא-יצלח'-דיג און נאריש יודעל. א פוסטען בע-ריהמער און מאנעקען, וואס געפינט זיך אונטער דעם מעכטיגען איינפלוס פונ'ם פאקטישען הערשער פון דער גרויסער אינדוסטריע-אונטערנעהמונג, פון דיר. ראנקע.

בעת מען זעהט אויף דער בוהנע אט דעם דאזיגען זעלבסטצופרידענעם, תמ'-עוואטען און שוואכען יודעל, וואס איז דערצו א כבד-פה און א ווילדער עם-הארץ, גלויבט זיך לחלוטין נישט, אז אט דעם נפש זאל האבען געקלעקט שכל אין קאפ, אויפצובויען אזא ריזיגע, מאד-דערנע אונטערנעהמונג, — אזא לא-ראק טערלאז בעשעפעניש איז עס! און עס ווערט באלד קלאר אפילו פאר דעם נישט-מבין דער געמיינער צוועק פון דעם טינטלער, וואס האט זיך מיט זיינע רעפארמערסקע לאפעס צוגערירט צו דראמאטישער ליטעראטור.

עס איז דא אין אייראפא א גרויסע און רייכע דראמאטישע ליטעראטור מיט א סאציאלען אינהאלט. געניג צו דער-מאהנען די נעמען: טאלער, גאלסווארטי, האזענקלעווער א. א. אין זייערע ווערק ווערט דער קאפיטאליסט פארגעשטעלט אלס הארטער, אהנ'רחמנות'דיגער טיראן: מיט גרויסער אמביציע, מיט ליבע צו מאכט, כבוד און געלד, אבער אין די דאזיגע ווערק איז דער קאפיטאליסט פארט א מענש מיט מענשליכע שוואכ-קייטען: ער קען האסען, פיינטען און לי-בען. יא — אויך ליבען!

ווי זעהט אבער אויס די ליבע אין „באנוועל-קעניג?" דער עראטישער מא-מענט איז דא אזוי פערפלאכט, אז אפילו דער מאראליש - געפאלענסטער מענש מוז געווינען זיין סימפאטישער און מענשליכער אין זיין ליבע, ווי דער „באנוועל-קעניג" און זיין זוהן. דער ער-שטער פערליבט זיך אין ווייב פון זיין אנגעשטעלטען, דער צווייטער — אין דער טאכטער פון זיין פאטער'ס פאר-טיער און ביידע זענען זיי בלויז אויסען, לויט דער צינישער בעלעהרונג פון דיר. ראנקע, אויסצונוצען די יונגע שעהנע פרויען און זיי שפעטער אוועקצושליי-דערן, ווי אפגענוצטע נעפעס.

איהר זוכט פסיכאלאגיע פון ליבע? מענשליכען כאראקטער? לאגישע האנד-לונג? — צו וואס? נענוג פלאפלעריי, געמיינער שונד, ווייל פאר'ן ציל פון אינ-סינואציעס איז אלץ כשר.

צי זאל דאס זיין א דראמא פון סא-ציאלע קאנפליקטען, וואס קען בעפרידי-גען די עסטעטישע פאדערונגען פון לא-דזשער סאציאליסטישען מאגיסטראט? — אויב דאס זאל אזוי זיין, וואלט דאס גע-ווען א גרויסע שאנדע פאר דער שטאט לאדז צו האבען „שטאט-טאטעס" מיט אזעלכע עסטעטישע און קולטורעלע השגות.

אין דעם פאל איז עס אבער מעהר, ווי א שאנדע — עס איז אנ'אונערהערטע זאך אויסצונוצען אנ'ארטיסטישע בוהנע פאר אזעלכע נידעריגע צוועקען. אין צווייטען אקט פון שטיק ווארפען ארוים די צעבונטעוועטע שטרייקענדע ארבייטער דעם דירעקטאר ראנקע, וואס וויל זיי נישט נאכגעבען די הוספה-פאר-דערונג, דורכ'ן פענסטער פון זיין ביו-רא, וואס געפינט זיך אויף א הויכען שטאק, און אזא טאט, פערבונדען מיט לאקאלע פערהעלטנישען, מיט א קאפו-לער אנצוהערעניש אויף א לעבעדיגער פערזאן, דינט שיער נישט דער מאסע אלס בעלעהרענדער ביישפיל, און קען נאך זיך ברענגען זעהר טרויעריגע פאל-גען.

איניגע מאמענטען אין שטיק. וואס זענען נישט מעהר ווי שלעכט פערשליי-ערטע אנטיסעמיטישע רמזים, ווירקען אויף פראסטערע צושויער שטארק אויפרייצענד און צינדען אן אין זייערע הערצער אנ'אויסטערלישע שנאה צום „בלוט-זויגער" דעם יוד — קראהן-קאהן. עס ווירקט מעהר, ווי 100 אנטי-סעמיטישע יאדען-פרעסערישע ארטיקלען פון „ראזוואי" און „רווא גראשע", ווייל דער רוף צו נקמה ליגט בעהאלטען אין יעדער פון די בילינגע רעפליקעס.

דער יודישער געזעלשאפט ליגט נאך גוט אין זכרון די שענדליכע ראלע, וואס די לאדזער יודישע שמד-צייטונגען אין דער פוילישער שפראך האבען געפיהרט נאכ'ן טראגישען טויט פון דיר. אלבערט קאהן. מען האט וואכען-לאנג גלאריפי-צירט דעם מערדער, מען האט אויף די שפאלטען פון די דאזיגע מיאוסע משו-מדים-בלעטער געעפענט א זאמלונג פאר דער מוטער פונ'ם מערדער און ציעשינ-סקי'ן געמאכט פאר א קדוש. איצט האט זיך א מיטארבייטער פון איינער פון די דאזיגע בלעטלעך דערטראכט צו א נארישען און נידערטרעכטיגען פלאן: צו פערעדינען די מאסן און צו זייען שנאה נעגען א פראמינענטען יודישען גרויס-אינדוסטריעלער מיט דער הילף פון שטא-טישען טעאטער.

וועט די יודישע געזעלשאפט פער-טראגען גלייכגילטיג אט דעם שפיי אין פנים פון פוילישען טעאטער, וואס ווערט אויסגעהאלטען פונ'ם געלד פון יודישען שטייער-צאהלער און יודישען טעאטער-בעזוכער?

אנטיסעמיטיש - בעפארבטע אינסינו-אציעס און בעליידיגונגען, געפערטיגט פון א טעאטער-בוהנע, הינטערישע מי-טינג-לאזונגען, אויסגעצירקעלט לויט אלע כללים פון פאנעטיק און דיקציע, קענען נישט פערפעהלען צו האבען זייער ווירקונג. קינסטלערישע אנשטרענגונגען פון אזעלכע ארטיסטען, ווי קיאווסקי און זניטש, אויסגענוצט פאר זאלאגני-שען האס, — זענען א געפעהרליכער בלי-זיין און דאס איז נישט דערלאז-באר!

גענען דעם מחבר פון שטיק וועט מסתמא די בעליידיגטע פירמע און דער פערזאן פון איהר פערזעם אנגעמען די געהעריגע יורידישע שריט, אבער נעגען דער אונערהערטער בעציהונג פון שטא-טישען טעאטער צו די יודישע בירגער מוז זיך דערהערען א מעכטיגער פראטעסט פון דער גאנצער לאדזער יודי-שער געזעלשאפט, וואס ווערט דירעקט, צי אינדירעקט געטראפען פון דער גע-מיינער אויפפיהרונג. און די פאלגען פון וועלכער עס קען אמאל זיין זעהר טרויעריג, נישט נאר פאר א יודישען יחיד.

צום סוף מוז נאך געזאגט ווערען, אז דאס אויפפיהרען די מ'שטיינס געזאגט „פיעסע" גראד א חודש פאר'ן ערשטען יאהר-צייט פון טראגיש-אומגעקומענעם זוהן פון פרעזעס אשר קאהן — איז א אונפערשעמטע האנדלונג, וואס האט נישט איהר גלייכען.

דאס שטיק מוז וואס גיכער אראפ-גענומען ווערען פון די ברעטער פון שטא-טישען טעאטער און די פעראנטווארט-ליכע אראנזשירער פון געזעלשאפטליכען סקאנדאל מוזען געשטעלט ווערען פאר'ן משפט פון דער עפענטליכער מיינונג!

Dr. A G.

פלאַן אויפצובויען ארץ-ישראל

(ענדע פון זייט 8)

האַנד פערצווייפעלטע. פון דעם שטייער האָט דער „קלוגער דייטש" געזאַמעלט מעהר פון פרעמדע לענדער, ווי פון אייגענע דייטשען. ער האָט אויף אזא אופן געטראָגען מעהר דעם כאַראַקטער פון קאָנטריבוציע, ווי פון שטייער.

די קאָנטריבוציע איז אָבער געזאַמעלט געוואָרען אָהן דעם צוואַנג פון באַנגעטען, געצאָהלט געוואָרען פרייוויליג און מיט דאַנק.

האָט זיך דער צאָהלער אָפּגענאַרט? אין עקאָנאָמישע זין געוויס. דער שאַנס פון זכה בגורל, וואָס ער האָט בעקומען פאַר זיין פרייז, איז געווען א קליינער.

ער האָט אָבער געקויפט א האָפנונג, וועלכע פלעגט אָנהאַלטען א פּאָר חדשים. נאָכדעם פלעגט ער קויפען די צווייטע, דריטע און פירטע קלאַסען, וואו די געווינסען און די שאַנסען זיינען געווען גרעסערע.

און אזוי האָט יעדער קפצן, וואָס האָט געקויפט צעטלעך יאָהר אויס, יאָהר־איין געקענט זיך לעגען שלאָפען און אויפשטעהן מיט א האָפנונג צו געווינען דאָס „גרויסע געווינס" פון זיין „לאָטעריע"-צעטעל און אָט די האָפנונגען האָבען געהאַט דעם מאָראַלישען ווערט פון מיליאָנען.

איינציגע לענדער מיט בעזונדערע פינאַנצען וועלען אזא סאָרט שטייער ניט אָננעמען צוליב א מאָראַלישען שטאַנדפונקט. אַז שטייער קולטורוועלט דעם שעדליכען אינסטינקט פון שפיל, דעם „האַזאַרד" אינסטינקט, אַזוי צו זאָגען.

וואָס אָנבעלאַנגט אונז, יידען, איז געוויס ניט פאַרהאַן קיין פּלאַץ פאַר אזעלכע מאָראַלישע בעטראַכטונגען. דער ערנסטער שטייער אין אונזער נאַציאָנאַלען בודזשעט איז בעסער, ווי א נדבה.

די אומשטענדען אָבער פון דעם פאָלק וואָס איז צוזייהט און צושפּרייט, די פסיכאָלאָגישע איינגעשאַפטע פון אונזער פאָלק גיבען אלע אויסזיכטען פאַר א גרויסען פינאַנציעלען ערפאָלג פאַר שטענדיגע נאַציאָנאַלער לאָטעריע.

די לאָטעריע וועט אונז געבען א קאָלאָסאַלע הכנסה. עס איז דאָ ניט דער פּלאַץ פאַר פּלענער פון אזא לאָטעריע. אויף

די פּלענער דאַרף מען אפילו ניט אַרבייטען. מען קען זיי נעמען גרייטערהיים פון דער געשיכטע און פון דער פראַקטיק פון מלוכה-לאָטעריע. און אויף די מוסטערן וועלען פאַרלאַנגען ענדערונגען און צופּאַסונגען צו יידישע אומשטענדען וועלען זיך געפינען קעפּ, וואָס וועלען עס אומשטאַנד זיין צו טון אָהן אונז.

עס איז אויך דאָ ניט קיין פּלאַץ פאַר א דיסקוסיע פון לעגאַליזאַציע, וואו עס זאָל זיין דאָס היימלאַנד פון אונזער נאַציאָנאַלער לאָטעריע. געוויס דאַרף דאָס זיין אין פאַלעסטינא מיט דער לעגאַליזאַציע און אונטער דער אויפזיכט פון דער א"י-רעגירונג. די געווינסען דאַרפען זיך אויסדריקען ניט נאָר אין מזומנים, נאָר אין פאַרטיגע היימען און פאַרמען, פאַר די, וואָס ציהען אַרויס דעם געווינס און אויך אין טוריסטען-רייזען און עליות

קיין ארץ ישראל.

לאָמיר דערפאַר אויפנעמען א ניעם לאָזונג:

„א גרויסע, שטענדיגע נאַציאָנאַלע לאָטעריע פאַר'ן אויפבוי פון „יידישען היימלאַנד!".

—0—

סיסטעמאטישע גנבות פון קרישטאל אוז קאקס

פעטרקאָוו (טעלפ.) אין דער היגער גלאָז-הוטע „האַרמאָניאַ" איז ענטדעקט געוואָרען א גרויסע אַפערע, וואָס איז בעגאַנגען די בעאַמטין אַגאַסטאַסיא פראַנקאָווסקאַ. די בעאַמטין האָט גענאַמט דעם צוטרוי מצד דער דירעקציע, צוליב וואָס עס איז ניט געווען בעוואוסט, ווי אזוי פראַנקאָווסקאַ „אַרבייט". לעצטענס זיינען אָנגעקומען אַנאָנימע בריוו צו דער

דירעקציע, אַז פראַנקאָווסקאַ שיקט אַרויס פון דער הוטע גאַנצע פוהרען מיט קאָקס-קויהלען. א חקירה-ודרישה האָט בעוויזען, אַז א חוץ קאָקס, וואָס פראַנקאָווסקאַ האָט גע'גנב'עט, האָט זי געגנב'עט קרישטאָלען. וועלכע דער קאָסט אוי פרי פוהרען האָט צוגעדעקט. די פעהלענדע קרישטאָלען בעטרעפען 40 טויזענד זל. פראַנקאָווסקאַ איז אַרעסטירט.

לעזט און אבאנירט
— דאס —
„לאדזער טאַגעבלאַט"

קלויזולעס
— און —
זאבעזפיעטשעניעס
אויף אַלע שטעט אין פוילען
ערלעדיגט אמשנעלסטען דאָס רעכטס-קאָנסולטענטען-ביוראָ
„ארגוס", 36 זאכאדניא 36

אזעלכעס איז נאך נישט געווען!
נאָר וואָס איז אַרויס פון דרוק א העכסט-אינטערעסאַנט ספר פון יידישען פאָלקלאָר-אוצר א. נ.
„לעקסיקאן פון יודישע חכמות"
פון הרב ישעיה זלאטניק.
דער לעקסיקאָן ענטהאַלט די געקליבענע דבורים, גלייכווערטלעך, אנעקדאָטען און איינפאַלען, פון די גרעסטע חכמי ישראל אין דעלעצטער צייט, וועלכע זיינען נאָך אין ערגיץ נישט פערעפענטליך געוואָרען. אנ'אמת'ען גייסטיגען פערגעניגען קאָן יעדער יוד געפנען אין די חכמות, וועלכע שפרודלען מיט'ן עכטען יודישען הומאָר און וויץ, וואָס זיינען אזוי איינגענאַרטיג און אָריגינעל אין דער וועלט-פאָלקלאָר-ליטעראַטור. דאס ספר פאַר'ן פרייז 3 זל.
איז צו בעקומען ביים מחבר:
Rabin Sz. Złotnik, Radom.
נקגען נאַכנאַהמע ווערט נישט געשיקט.

דרוקזאכען
„אלערלי"
ווערען שנעל, און פראָמפּט אין דער פיינסטער אויספיהרונג און מאָדערנסטער שריפט אויסגעפערטיגט. —
קלעפסידרעס
ווערען אין פערלויף פון 1 שעה געדרוקט און אויסגעקלעפט אין דער גאַנצער שטאָט.
בוכדרוקערי
ע. און מ. האמבורסקי
פיעטריקאָווער 16, טעלעפאָן 47

מעכאַנישע שלאָסעריי און שווייסעריי
J. REDER, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
כ'נעהם אָן פערשידענע מאַשינען-רעפּעראַטורען ווי צופּאַסען פערשידענע מאַשינען-טיילען. און אויטאָגענישע שווייסונגען.
אכטונג שטריקער!
איך שטעל צו טישען מיט מעטמערס פון 35 זל. אָן רעיעלע אויספיהרונג.
פּריוואַט-וואוינונג גדאַנסקאַ 20 וו. 17.

Kino MIMOZA
ul. Kilińskiego 178.
היינט פרעמיערע!
לעבענס - פערוואגעלטע
אין דער הויפט-ראָלע: George Bancroft
נאָהנסטער פּראָגראַם: דעם צאַר'ס אדיוטאנט
מיט איוואן מאזשוכין — אין דער הויפּט-ראָלע

PROSZEK OD BÓLU GŁOWY DLA DOROSŁYCH
„KOWALSKINA"
USUWA NAJSILNIEJSZE BÓLE GŁOWY
A.K.
FABRYKA CHEMICZNO-FARMACEUTYCZNA „AP. KOWALSKI" WARSZAWA.

לעמשניצע
17 זגיערסקא 17, טעל. 16-33
אַלערליי קראַנקהייטען ווערען עמפּאַנגען דורך ספּעציאַליסטען דאָקטוירים פון 9 פריה ביז 6 אָוונד.—מאַסאַזש, עלעקטריזאַציע, פּאָקען-שלאָפען, קינסטליכע בירגזאָנ־ן-פּעסטראַלונען איספּינגען געגען שקאַר לאַטינע.

אכטונג, ציישונגס-פערקויפער
די פערוואַלטונג מאַכט בעקאַנט, אז מיטוואָך, ד. 25.12 7 אזייגער אָוונד קומט פאָר אין איינענעם לאָקאַל (וואָכאָדניאַ 34)
א פערזאמלונג
מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג: 1) וועגען גרינדען א לייה-קאַסע אויף גרינגע בעדינגונגען, 2) וועגען מעדיצינישע הילף פאַר די מיטגלידער און זייערע פאַמיליעס, 3) א בעריכט פון מעראַיין. מיט אכטונג די פערוואלטונג

סוחרים און פאבריקאנטען!
— ס'איז צייט אויסצוקויפען —
האנדעלס-פאטענטן
אויפ'ן יאהר 1930,
וועלכע ס'בעזאָרגט פּינקטליך און רעיעל דאָס ביוראָ
„ארגוס", זאכדניא 36, טעל. 10847
דער טערמין איז נאָר ביז'ן 31 ד.ח. און ווערט ניט פערלענגערט

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאַקטוירים ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע אנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראַלאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען.
הוראַיז לאַמפּ-עלעקטרישע היילמאַגנעט-מאַשינען
טעגליך פון 8 א זייגער ביז 9 אָוונט
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג
בעזונדער וואַרטע צימער פאַר פרויען
וויזיט 3 זלאטעס

לעזט און אבאנירט
לאדזער טאגעבלאט

געגעזי בעלוינונג
געהענדיג פון נאָוואָמיעסקאַ ביז ציגעל-גאַס איז פערלוירען געוואָרען א פּעקעל מיט נייגאַרן און ניי-זייד „פּראָגרעס", ווייסע „ניטשאַנע" קנעפּ און פערשידענע גאַלאַנטעריע-זאַכען. דער ערהליכער פינדער ווערט געבעטען געגען בעלוינונג אָפּצוגעבען פאַנסקאַ 31, וואָנקטשעווסקי, פראָנט 3-טער שטאָק.
6005

BEZPŁATNIE!
Redaktor Szyller-Szkolnik (autor prac naukowych), określa charakter, zdolności i przeznaczenie bezinteresownie. Napisz imię, nazwisko, miesiąc urodzenia, otrzymasz analizę darmo, poznasz, kim jesteś, kim być możesz. Warszawa, Psycho-grafolog Szyller Szkolnik, Nowowiejska 32, m. 6. Znaczkami pocztowemi 75 gr na przesyłkę załączyć. Przyjęcia osobiste płatne g. 11—7 w.

דאָס לאַנג-יעהריגע רעכטס-קאָנסולענט ביורא
ש. האכבערג. פאנסקא 1.
עק קאָנסטאַנטינער צופאַר טראַמוויי מיט 3, 15.
ערלעדיגט און שרייבט אַלערליי ביטעס און קלאָגעס קלאזולעס זאבעזפיעטשעניעס
— ספּעציאַליסט אין שטייער ענינים —
אדוואלאַניעס אויף פּאָדאַטעק דאָכאָדאָווע
ס'ווערט אויסגעקויפט פאַטענטען אויפ'ן יאהר 1930
Hochberg, Żeromskiego 1.
Telefon 136-77.

פערלוירען געווארען
א קאַנטאָ-ביכעל, א וועקסעל אויף 50 זל. צאָהלבאַר ד. 2/II 1930, אויסשט. ה. ניימאַן, גדאַנסקאַ 8, און 25 זל. געלד. דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאַר אונגילטיג. עס ווערט געבעטען געגען בעלוינונג אָפּצוגעבען צו מ. ראָגאָזינסקי באַזאַרנאַ 8.
6080

געגעזי מאגערקייט! דאַרף מען נוצען אונזער זייט יאָהרען אויספּראָבירטער ערנעהרונגס-פּראָשעק „Plenusan" אין קורצער צייט א בעדייטענדער צוואוקס אין דער וואָג, בליהענדער אויסזעהען און פולע קערפּער-ליניען. פערשטאַרקט אויך דאָס בלוט און די נערווען. ס'ווערט עמפּעהלט דורך דאָקטוירים און פּראָפעסאָרען. 1 שעכטעל—6 זל., 3 שאַכטלען—15 זל.
Dr. Gebhard & Co, Gdańsk, Oddz. 20.

לאנגיעהריגער געריכטס-סעקרעטאר
שרייבט און ערלעדיגט אַלערליי ביטעס, קלויזולעס און זאבעזפיעטשעניעס אין אַלע שטעט פון פוילען.
גוטער ספּעציאַליסט אין אַלע מיליטער-ענינים.
שנעלע ערלעדיגונג פון פאַטענטען-אויסקויף
רעכטס-קאָנסולענט ב. מאָן,
פּעטריקאָווער 10 אין הויף רעכטער איינגאַנג.

פוילישע שפראך
ווערט ערלערנט גרינדליך דורך א קורצער צייט
וווסכאָדניאַ 29, וו. 3.

Ch. Regenwetter
Berlin S. 14, Stallschreiber № 33
Telefon: Dönhoff 4337.

וויכטיג פאר אינדוסטריעלער און סוחרים!
Biuro Prawniczo-Windykacyjne
„JUSTICE"
Łódź, Piotrkowska 62
ערלעדיגט פּינקטליך און געוויסענהאַפט זעמטליכע קלאַוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס, נאַדזאָרען סאַנדאַוואַ אָפּאַדלאַשטש'ן אויף גאַנץ פּוילען. מיר בעזיצען ספּעציעלע פערבינדונגען מיט דאַנציג, אויבער-שלעזיען, פּאָמאָרזשע און גאַליציען. ביטעס ווערען אויך געשריבען פון אַלע אורזשעןדי-סקאַרבאָווע, סאָנדאָווע אַפּעלאַציעס א. א. וו היפּאָטעק-אַקטען און אינטערווענציעס, שותפות-אַקטען ווערען ערלעדיגט דורך פאַכמעניש קרעפטען יורידישע עצות—אומזיסט. דאָס ביוראָ איז טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונד. מיט אכטונג „Justice" Piotrkowska 62 רעכטסקאָנס.-ביוראָ

א באַנק-בעאַמטער מיט לאַנג-יעהריגער פּראַקטיק אין אויסלאַנד, מיט גוטע רעפערענצען, זעלבסטשטענדיגע קראַפט, בעהערשט די פּוילישע און דייטשע שפּראַך, זוכט בעשעפטיגונג. אָפּערטען אונטער „באַנקאָוויעץ" אָפּצוגעבען אין אַדמיניסטראַציע.

פערלוירען געווארען
3 וועקסלען בלאַנקאָ, 1) 200 זל. אויסשט. זשעליכאָווסקי, פּוילנאָצנאַ 11, 2 וועקסלען צו 100 זל. אויסשט. ראָזענצווייג (יודישע אונטערשריפט) און 5 זל. געלד. די וועקסלען ווערען ערקלערט פאַר אונגילטיג. דער עהרליכער פינדער ווערט געבעטען געגען בעלוינונג אָפּצוגבענען צו זשעליכאָווסקי, פּוילנאָצנאַ 11.

Miejski Kinematograf Oświatowy
Wodny Rynek, Tel. 18-26.
Od poniedziałeku dn. 16.XII 1929 r
Dla dorosłych:
SPOWIEDŹ KAPELANA
W roli głównej; IGO SYM.
Dla młodzieży:
Jak mi glob ziemski pozował do filmu
(Podróż D-ra Colinna Rossa)

א געוועלב
מיט א שטוב מיט א קיך נעבען פּעטריקאָווער, איז צו פערקויפען. ערפאַהרען שענקעוויטשאַ 13, אין מעלטשאַרניע.
6055

מה שהיה הוא שיהיה, ומה שנעשה, הוא שיעשה!
אזוי זאָלטסו ווייטער קומען אין די בעוואוסטע
רעכטקאנסולענטען-ביורא
ד. מאנעלא, פּיעטריקאָווער 17 זאכאדניא 52
טעלעפאָן 148-79
וואו עס ווערט ווייטער ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס! קאַרנע, ציווילנע, האַנדלאָווע אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס קלאָוזולעס, זאבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אורזשאָנד ראָזיעמטשי, ווי אויך איבערצוזעצען אין אַלע שפראַכען. מיט אכטונג
ד. מאַנעלא, רעכטסקאָנסולענט
פּיעטריקאָווער 17

וויכטיג פאר דאמען!
מאַכט איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלעגאַנטע היטע איבעראַרבייטע איך אויף גענצליך ניי. געדענקט די אדרעס:
פאַר נאָר 2.50 זל.
3 זאוואַרזשאַ 23
אין הויף. 2-טען איינגאַנג, לינקס פּאַרטער.
בעמערק.: ניי היטען די לעצטע נייהייטען אין פּיינער פילץ ע. אויספערטיגונג 50 פּראָצ. ווי איבעראַל
„TOLA"

אבאנעמענטס-פרייז: פאַר א חודש אין פוילען 6 זל., אין פּראָווינץ אין אַלע... ניזען—20 פּרעזנץ, אין אַנדערע לענדער—1.25 דאָלאַר. אנאנסען-פרייז: פאַר א מילימעטער-שורה פאַרן טעקסט 18 גראָשען, ... פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100% טײערער, אויסער דער שטעלע—מיט 60% טײערער. ... [illegible]
Redaktor-wydawca R. Hamburski
Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 16.